

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΣΣΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

**«Η θέση της Ελληνίδας Αγρότισσας στο δίκτυο των
κοινωνικών υποστηρικτικών δομών του κράτους»**

---

27 Νοεμβρίου 2009

Ξενοδοχείο «GALINI», Καμένα Βούρλα

Ώρα έναρξης 08:30

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΚΑΙ
ΕΡΕΥΝΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Πέμπτη 26 Νοεμβρίου 2009

Αφιξη στο ξενοδοχείο «GALINI», Καμένα Βούρλα

21:00 Δείπνο – Μπουφές

Παρασκευή 27 Νοεμβρίου 2009

8:30 Προσέλευση – Εγγραφές

9:30 – 10:45

Μήνυμα στα πλαίσια της Παγκόσμιας Ημέρας της Αγρότισσας

Κωνσταντίνα Νικολοπούλου, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Η Αγροτική Οικιακή Οικονομία στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
(Προβολή βίντεο)

- ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ:

Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Φθιώτιδας κ.κ. Νικόλαος

Δήμαρχος Καμένων Βούρλων Σεραφείμ Αντωνίου

Βουλευτές Νομού Φθιώτιδας

Νομάρχης Ν.Α. Φθιώτιδας κ. Αθανάσιος Χειμάρας

Κήρυξη Έναρξης Εργασιών από την Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κα. **Κατερίνα Μπατζελή**

10:45 – 11:15 Διάλειμμα – καφές

ΕΝΟΤΗΤΑ I

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:

- **Κωνσταντίνα Νικολοπούλου**, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

- **Μαρία Κράτσα**, Υπάλληλος Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας, Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης Ν.Α. Ηρακλείου

11:15 – 11:30 **«Η Γυναίκα στα Επιχειρησιακά Προγράμματα της 4^{ης} Προγραμματικής Περιόδου 2007 – 2013»**

Βαγγέλης Διβάρης, Ειδικός Γραμματέας, Διοικητικός Τομέας Κοινοτικών Πόρων και Υποδομών

11:30 – 11:45 **«Γυναικείοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα: Τάσεις – Προβλήματα – Προοπτικές»**

Γιώργος Ρωμανιάς, Οικονομολόγος, Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Παρατηρητηρίου ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ και Σύμβουλος του ΙΝΕ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

11:45 – 12:00 **«Υγεία και ποιότητα ζωής του γυναικείου πληθυσμού της υπαίθρου»**

Βασιλική Κωσταρέλλη, Λέκτορας Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας

12:00 – 12:15 **«Ο ρόλος της γυναίκας στην προώθηση υγιεινών διατροφικών συνηθειών»**

Δέσποινα Σδράλη, Λέκτορας Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας

ΕΝΟΤΗΤΑ II

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:

- **Γιάννης Καρνάβας**, Διευθυντής Αγροτικής Ανάπτυξης Ν. Φθιώτιδας
- **Λίτσα Καψουράχη**, Μέλος Επιτροπής Γυναικών Αγροτισσών ΓΕΣΑΣΕ

12:15 – 12:30 **«Γυναικεία Επιχειρηματικότητα στην ύπαιθρο – Δικτύωση των Γυναικείων Συνεταιρισμών»**

Αφροδίτη Κλαυδιανού, Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, Τμήμα Γεωπονίας

12:30 – 13:00 «Διαχείριση κρίσεων σε θέματα υγείας – Η πανδημία H1N1»

Τζένη Κουρέα – Κρεμαστινού, **Καθηγήτρια Δημόσιας Υγείας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας**

13:00 Γεύμα – Μπουφές

ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙΙ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ:

- **Κωνσταντίνος Αποστολόπουλος**, Καθηγητής Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (Ι.Σ.Ε.Μ.)
- **Βασιλική Κίτσιου**, Υπάλληλος Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας, Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης, Ν.Α. Γρεβενών

17:00 17:15 **«Ασφαλιστικό σύστημα: Γυναίκα και ΟΓΑ»**

Γεώργιος Κουτρουμάνης, Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

17:15 – 17:45 Τοποθετήσεις συνέδρων – Συζήτηση

17:45 – 18:00 Συμπεράσματα – Λήξη Εργασιών

20:30 Πολιτιστική βραδιά, Τόπος Τεχνών «Χώρα» Λελέικα Υπάτης

Σάββατο 28 Νοεμβρίου

9:30 Αναχώρηση

1.

«Μήνυμα στα πλαίσια της Παγκόσμιας Ημέρας της Αγρότισσας»

Κωνσταντίνα Νικολοπούλου, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Πανοσιολογιότατε,
Αξιότιμη κα Υπουργέ,
Εκλεκτοί προσκεκλημένοι,
Κυρίες και κύριοι,
Αγαπητές φίλες αγρότισσες,

Με ιδιαίτερη χαρά σας καλωσορίζουμε στην κορυφαία ετήσια εκδήλωση για τη Γυναίκα της Υπαίθρου που είναι η 15^η Οκτωβρίου, όπως καθιερώθηκε στο Πεκίνο το 1995 στην 4^η Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες για να αναδείξει τον σπουδαίο ρόλο των αγροτισσών στην παραγωγή, διακίνηση και αξιοποίηση των τροφίμων και των φυσικών πόρων, μία ημέρα πριν την Παγκόσμια Ημέρα Επισιτισμού στις 16 Οκτωβρίου (όπως ορίστηκε το 1981 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών), με διαφορετικό κάθε χρόνο θέμα και με σκοπό να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη σε θέματα επισιτιστικής ασφάλειας.

Σκοπός της Παγκόσμιας Ημέρας των Αγροτισσών είναι, πρώτον, να επισημανθεί η συνεισφορά τους στην επισιτιστική ασφάλεια και στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και δεύτερον, να καταγραφούν τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, να τεθούν υπόψη των συλλογικών οργάνων τους, τα οποία θα ενημερώσουν τους αρμόδιους κρατικούς φορείς, έτσι ώστε να ευαισθητοποιηθούν και να βοηθήσουν στην επίλυσή τους προς όφελος των αγροτισσών και γενικά των κατοίκων της υπαίθρου.

Εδώ και 14 χρόνια το Παγκόσμιο Ίδρυμα Κορυφής για τις Γυναίκες οργανώνει εκστρατεία ενημέρωσης και πληροφόρησης για τη συμβολή τους στη βιώσιμη ανάπτυξη, στη διατροφική ασφάλεια, στην ειρήνη αλλά και στο να ανακαλύψουν τρόπους για να προωθήσουν τα δικαιώματά τους.

Το θέμα του φετινού εορτασμού, όπως ορίστηκε από το Παγκόσμιο Ίδρυμα Κορυφής για τις γυναίκες είναι «Διεκδικήστε το δικαίωμά σας στην υγεία και ευεξία». Το δικαίωμα αυτό είναι ένα διεθνώς αναγνωρισμένο δικαίωμα και περιλαμβάνεται σε διάφορες διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις, όπως στην Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των

Μορφών Διάκρισης σε βάρος των Γυναικών, στην Πλατφόρμα του Πεκίνου για Δράση και σε άλλες, τις οποίες έχουν δεσμευθεί να εφαρμόσουν τα Κράτη Μέλη του ΟΗΕ. Παρ' όλες όμως αυτές τις δεσμευτικές συνθήκες, εκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως υποφέρουν από την ανεπάρκεια συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και ζουν κάτω από αντίξοες συνθήκες.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετωπίζουν κυρίως δύο πληθυσμιακές ομάδες, οι φτωχοί και οι γυναίκες (στην πλειοψηφία αγρότισσες), που συχνά βρίσκονται στο περιθώριο, στερούνται επαρκούς και καλής ποιότητας τροφής, πέφτουν θύματα κακομεταχείρισης και έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Η διαβίωση στην ύπαιθρο επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την υγεία του αγροτικού πληθυσμού και ειδικότερα των γυναικών. Οι αγρότισσες είναι πιο ευαίσθητες σε θέματα υγείας λόγω της περιορισμένης σε τοπικό επίπεδο έκτασης των υπηρεσιών ιατρικής φροντίδας και πρόνοιας, της γεωγραφικής απομόνωσης, της έλλειψης εμπιστοσύνης και ανωνυμίας που παρουσιάζει η διαβίωσή τους στην ύπαιθρο (ο καθένας γνωρίζει τι κάνεις), το στρες που συνεπάγεται η ανάληψη πολλαπλών ρόλων (για παράδειγμα φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων μελών της οικογένειας, εργασία μέσα και έξω από το σπίτι για την εξασφάλιση τροφής και πόρων για την οικογένεια και οι μειωμένες ευκαιρίες απασχόλησης που δημιουργούν τόσο ψυχολογικές όσο και κοινωνικές επιπτώσεις). Η φτώχεια αποτελεί κυρίαρχο παράγοντα επηρεασμού της υγείας του γυναικείου πληθυσμού. Για αυτό και συχνά σε φτωχές χώρες υποφέρουν από σοβαρές ασθένειες όπως AIDS, φυματίωση, ελονοσία, μητρική θνησιμότητα κ.ά.

Στην Αφρική παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά θνησιμότητας παγκοσμίως όσον αφορά την εγκυμοσύνη και τον τοκετό. Για κάθε γυναίκα που πεθαίνει, άλλες είκοσι υποφέρουν από σοβαρές επιπλοκές σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

Προκειμένου λοιπόν οι Γυναίκες να γνωρίσουν, να συνειδητοποιήσουν και να διεκδικήσουν το σπουδαίο αυτό δικαίωμά τους στην υγεία για το δικό τους καλό αλλά και των οικογενειών τους, το Παγκόσμιο Ίδρυμα Κορυφής για τις Γυναίκες επέλεξε το φετινό θέμα στα πλαίσια του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας της Αγρότισσας.

Η συμβολή τους στην αγροτική ανάπτυξη είναι ζωτικής σημασίας και ο ρόλος τους είναι ουσιαστικός τόσο για την υγεία των οικογενειών τους όσο και των κοινωνιών τους. Για αυτή τους τη συνεισφορά αξίζουν αναγνώρισης, αναφοράς και υποστήριξης και η σημερινή ημέρα είναι αφενός μεν εορταστική για να τιμηθεί η

πολυδιάστατη προσφορά τους και αφετέρου μια ευκαιρία για να ενώσουν τις φωνές τους με σκοπό την προώθηση και επίλυση των θεμάτων που τις απασχολούν, ευαισθητοποιώντας τους αρμόδιους φορείς να διαμορφώσουν πολιτικές έτσι, ώστε να εξασφαλιστεί για όλες τις αγρότισσες του κόσμου το δικαίωμά τους στην υγεία.

Επειδή η Ελληνίδα γυναίκα της υπαίθρου δεν αντιμετωπίζει τις ίδιες δυσκολίες πρόσβασης σε υπηρεσίες περίθαλψης όπως η αγρότισσα του αναπτυσσόμενου κόσμου και τυγχάνει αρκετών κοινωνικών παροχών για υγεία και ποιότητα ζωής, θεωρήσαμε σκόπιμο να τροποποιήσουμε το θέμα και να το διαμορφώσουμε στο **«Η θέση της Ελληνίδας αγρότισσας στο δίκτυο των κοινωνικών υποστηρικτικών δομών του κράτους.»**

Στη χώρα μας η δυνατότητα πρόσβασης των γυναικών σε υπηρεσίες υγείας, ασφαλιστικών και κοινωνικών παροχών είναι σε αρκετά καλό επίπεδο. Έχουν γίνει σημαντικά βήματα, όμως απαιτείται να γίνουν ακόμα πιο πολλά.

Η υγεία είναι μια πολύπλευρη έννοια που συνεπάγεται πολλά περισσότερα πράγματα από απλή ιατρική φροντίδα. Υγεία σημαίνει κυρίως ποιότητα ζωής και δικαιώματα ως πολίτης. Ποιότητα ζωής σημαίνει κυρίως πολιτικές πρόληψης ώστε να βελτιώνεται η φυσική και ψυχική ευεξία του ατόμου καθώς και το επίπεδο ανεξαρτησίας του και των κοινωνικών του σχέσεων.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών της Ημερίδας εκλεκτοί εισηγητές θα μας αναπτύξουν ενδιαφέροντα θέματα σχετικά με το θέμα του φετινού εορτασμού, ενώ παράλληλα θα ενημερώσουμε τις φίλες αγρότισσες για τα σημαντικά προγράμματα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στα πλαίσια της Προγραμματικής Περιόδου 2007 - 2013 και, όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν τους προβληματισμούς τους και να διατυπώσουν τις προτάσεις τους, οι οποίες θα αποτελέσουν τον οδηγό για τη χάραξη αναπτυξιακών στρατηγικών από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για την υλοποίησή τους.

Τελειώνοντας θέλω να ευχαριστήσω θερμά την Υπουργό μας κα Μπατζελή που βρίσκεται σήμερα μαζί μας, αποδεικνύοντας εμπράκτως το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της για την γυναικεία παρουσία στην ύπαιθρο και το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει στην ολοκληρωμένη και βιώσιμη τοπική ανάπτυξη η Ελληνίδα αγρότισσα.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους εκλεκτούς εισηγητές που με προθυμία ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή μας για να αναπτύξουν ενδιαφέροντα θέματα στα πλαίσια της Ημερίδας, τις κυρίες και τους κυρίους που πλαισιώνουν τα

προεδρεία και ιδιαίτερα εσάς αγαπητές φίλες αγρότισσες, για τη συμμετοχή σας στο φετινό εορτασμό.

Θα ήταν μεγάλη παράλειψή μου αν δεν ευχαριστούσα τις συναδέλφους μου υπαλλήλους Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας που υπηρετούν στην Περιφέρεια και βρίσκονται σήμερα μαζί μας γιατί με ιδιαίτερο ζήλο στέκονται δίπλα στην αγρότισσα, προσπαθώντας να την στηρίξουν να ανταποκριθεί στο δύσκολο ρόλο της σαν γυναίκα, μητέρα, σύζυγος και επιχειρηματίας, καθώς και τους συνεργάτες μου στην Κεντρική Υπηρεσία που με τη δική τους φιλότιμη, ουσιαστική και ανιδιοτελή προσπάθεια, οργανώσαμε αυτή την Πανελλήνια συνάντηση στα πλαίσια της Παγκόσμιας Ημέρας της Αγρότισσας.

Εύχομαι καλή επιτυχία στις εργασίες της Ημερίδας.

2.

Χαιρετισμός

Πρωτοσύγκελος Ιεράς Μητρόπολης Φθιώτιδας π. Ραφαήλ Γρίβας, *Εκπρόσωπος του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Φθιώτιδας κ.κ. Νικόλαου*

Εκπροσωπών το Σεβασμιότατο Μητροπολίτη μας, σας μεταφέρω τις πατρικές του ευλογίες και τα συγχαρητήριά του προς τη Διεύθυνση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων που διοργάνωσε αυτή την Ημερίδα με την ευκαιρία του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας της Αγρότισσας και τις ευχές του για την επιτυχία και ευόδωση των εργασιών.

Πιστεύουμε ότι με τις παρουσιάσεις τόσων ικανών γνωστών του θέματος, η θέση της Ελληνίδας αγρότισσας θα υποστηριχθεί ώστε να απολαύσει διαχρονικά την αρμόζουσα θέση μέσα στην κοινωνία. Είναι γνωστό ότι ο Χριστός πολλές φορές άντλησε από τις αγροτικές εμπειρίες τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα παραδείγματα του ευαγγελικού μηνύματος. Είναι σε όλους γνωστές οι παραβολές του καλού σπορέως, του κόκκου συνάπεως, των εργατών του αμπελώνος, των καλών γεωργών αλλά και των δέκα παρθένων με τις οποίες ο Κύριος μετέφερε το μήνυμα της δίκαιης και μεστής αγάπης και μεταχειρίσεως του πλησίον και της ανταμοιβής των κόπων του καθενός με βάση τα δρώμενά του. Το μήνυμα που οφείλουμε να αντλήσουμε πρέπει να είναι έτσι διαμορφωμένο ώστε ένα σημαντικότατο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας, η Αγρότισσα, να προβάλλεται για να απολαύσει επιτέλους τους καρπούς των κόπων της.

Η αγρότισσα αξίζει τον απεριόριστο σεβασμό μας, διότι προσφέρει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου. Μόνο όσοι κατάγονται από αγροτικές οικογένειες μπορούν να περιγράψουν τη σημαντικότερη προσφορά της αγρότισσας, της γυναίκας εκείνης που πρέπει να ετοιμάσει το φαγητό στο σπίτι, να ενδιαφερθεί για το νοικοκυριό, για τα παιδιά, για τους γονείς, για τον άνδρα και να είναι συγχρόνως και το πρωί δίπλα του στο χωράφι.

Αυτή η αφανής εργασία της, αν και είναι πραγματική, συχνά υποτιμάται ή ακόμα και αποσιωπάται.

Ευχόμαστε, όπως ο Θεός καθοδηγήσει τα βήματα όλων στην εκτίμηση της σημασίας των ανθρωπίνων επιτευγμάτων και στη δημιουργία προτάσεων, που θα προάγουν την κοινωνική θέση της Ελληνίδας αγρότισσας.

3.

Χαιρετισμός

κ. Σεραφείμ Αντωνίου, Δήμαρχος Καμένων Βούρλων

Πανοσιολογιότατε Εκπρόσωπε του Σεβασμιοτάτου,
Αγαπητή κα Υπουργέ Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,
κ. Νομάρχα,
κύριοι Βουλευτές,
κύριοι συνάδελφοι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
Φίλες Αγρότισσες,
Κυρίες και κύριοι,

Εκ μέρους των Δημοτών του Δήμου Καμένων Βούρλων, σας καλωσορίζω στην όμορφη λουτρόπολή μας, η οποία όπως έχει αποδείξει και στο πρόσφατο παρελθόν έχει και τη γνώση, και τις υποδομές, και τη θέληση αλλά και τις δικές της υποστηρικτικές δομές για να φιλοξενεί τέτοιες εκδηλώσεις, όπως η σημερινή. Τα Καμένα Βούρλα μπορούν και αξίζουν να εξελιχθούν σε κέντρο Ιαματικού και Συνεδριακού Τουρισμού και προς την απόφαση αυτή προσβλέπουμε κα Υπουργέ στην ουσιαστική υποστήριξή σας.

Άλλωστε, όπως δημόσια δήλωσα, όταν σας υποδέχτηκα στο χωριό Καινούριο, τα Καμένα Βούρλα στο πρόσωπό σας, κάθε φορά που χρειάστηκε κατά την θητεία σας στην Ευρωβουλή, βρήκαν έναν καλό συμπαραστάτη.

Κυρίες και κύριοι,

Το θέμα της σημερινής ημερίδας είναι μια μεγάλη πρόκληση. Ειδικά για εμάς τους λειτουργούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εδώ στην Περιφέρεια, όπου ζει και δραστηριοποιείται ένα μεγάλο μέρος του αγροτικού πληθυσμού, η σημερινή ημερίδα αγγίζει ιδιαίτερα ευαίσθητα θέματα.

Η Ελληνίδα Αγρότισσα είναι ζυμωμένη με μεγάλα προβλήματα και δυσκολίες, με αποκλεισμούς και διακρίσεις, που την κάνουν να νιώθει πολίτης δεύτερης κατηγορίας στον τόπο της.

Ζει, εργάζεται, μεγαλώνει τα παιδιά της, εισφέρει στις τοπικές κοινωνίες με το περίσσευμα του πόνου της, με τον ιδρώτα και το αίμα της, αν το κράτος των Αθηνών γνωρίζει και κατανοεί τι σημαίνει γη, τι σημαίνει να ζεις μονίμως σε εν αναμονή.

Είμαι όμως σίγουρος, ότι εσείς που είσαστε γέννημα θρέμμα της Φθιώτικης γης, που είστε σάρκα από τη σάρκα της αγροτιάς και γνωρίζετε και μπορείτε και θέλετε να δώσετε λύσεις.

Με τις σκέψεις αυτές και με την εδραία πίστη ότι επί των ημερών σας το δίκτυο «κοινωνικών υποστηρικτικών δομών του κράτους» θα γίνει ουσία και όχι φενάκη, χαιρετίζω την έναρξη της ημερίδας και εύχομαι κάθε επιτυχία στο έργο σας.

4.

Χαιρετισμός

Χρήστος Κ. Σταϊκούρας, *Βουλευτής Φθιώτιδας, Επ. Καθηγητής Οικονομικού Παν. Αθηνών*

Αγαπητές μου Κυρίες,

Αγαπητές μου Αγρότισσες,

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους διοργανωτές της σημερινής Ημερίδας για την πρόσκληση που μου απηύθυναν να παραστώ και να χαιρετίσω τις εργασίες της. Θα ήθελα να συγχαρώ τους εμπλεκόμενους φορείς και την οργανωτική επιτροπή για την αξιέπαινη πρωτοβουλία τους αλλά και για την άρτια οργάνωση της Ημερίδας.

Μιας Ημερίδας που στόχο έχει την ενημέρωση της Ελληνίδας αγρότισσας για τις προοπτικές απασχόλησης που της παρέχονται στην ύπαιθρο, τα προγράμματα στήριξης που έχουν αναπτυχθεί, τις δυνατότητες ανάπτυξης γυναικείων αγροτικών συνεταιρισμών. Μιας ημερίδας που στόχο πρέπει να έχει την απότιση ελάχιστου φόρου τιμής στις γυναίκες του αγροτικού χώρου. Τις Αγρότισσες της υπαίθρου και του καθημερινού μόχθου που λειτουργούν ως η ψυχή και το στήριγμα της αγροτικής οικογένειας.

Φίλες και Φίλοι,

Ένα από τα μεγάλα ζητούμενα παλαιότερων εποχών, ήταν και η κατάκτηση της θέσης της Ελληνίδας στην κοινωνία. Οι διεκδικήσεις της για ισότητα, ισονομία, συμμετοχή έφεραν αποτέλεσμα καθώς σήμερα πλέον η γυναίκα δεν περιορίζεται μόνο στην οικογένεια, αλλά αποκτά ρόλους που φαίνονταν αδιανόητοι παλαιότερα. Σήμερα πλέον, αναπτύσσει την προσωπικότητά της αυτόνομα, αναλαμβάνει επιχειρηματικές δραστηριότητες, συνεισφέρει στο οικογενειακό εισόδημα, μετέχει ενεργά στα κοινά, κερδίζει το ρόλο που δικαιούται στην κοινωνία, στις επαγγελματικές ευκαιρίες, στα επιστημονικά επιτεύγματα, στο δημόσιο βίο, ενώ παραμένει, ταυτόχρονα, το θεμέλιο της οικογένειας.

Όλα αυτά ισχύουν, και μάλιστα στον υψηλότερο βαθμό, για την Ελληνίδα αγρότισσα.

Αγρότισσα που εκτός από τη συμμετοχή της στις καθαρά αγροτικές εργασίες, αναλαμβάνει καινοτόμες δραστηριότητες, δημιουργεί ή συμμετέχει σε οικογενειακές επιχειρήσεις στο χώρο της τυποποίησης, της μεταποίησης, της οικοτεχνίας, του

αγροτουρισμού, οργανώνει και αναπτύσσει δραστηριότητες στο πλαίσιο δυναμικών γυναικείων συνεταιρισμών.

Κυρίες και κύριοι,

Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν συγκροτημένες πολιτικές δράσεις για τη ενίσχυση και αναβάθμιση του αγροτικού τομέα. Προωθήθηκαν πρωτοβουλίες για την ενθάρρυνση και τόνωση της γυναικείας επιχειρηματικότητας στην ελληνική ύπαιθρο. Θεσμοθετήθηκαν υποχρεώσεις της πολιτείας για τη στήριξη της Ελληνίδας αγρότισσας. Αναγνωρίστηκε έμπρακτα ο σπουδαίος ρόλος της, καθώς, με το νέο ασφαλιστικό καθεστώς, η σύζυγος αγρότη είναι, πλέον, ισότιμη με τον άνδρα της ως προς τα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα, ενώ της παρέχονται, είτε είναι άμεσα ασφαλισμένη, είτε έμμεσα, κοινωνικές παροχές και παροχές υγείας από τον ΟΓΑ, λαμβάνοντας επίδομα μητρότητας και παροχές περιθάλψεως.

Αποτελεί χρέος όλων των πολιτικών δυνάμεων, αλλά κυρίως, της νέας κυβέρνησης να σταθεί η πολιτεία στο πλευρό της Ελληνίδας αγρότισσας, επιδιώκοντας την περαιτέρω βελτίωση της θέσης της στην ελληνική κοινωνία, την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ελληνική ύπαιθρο, και τη διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού στη γη του.

Αγαπητές μου φίλες,

Η στήριξη της αγρότισσας γυναίκας και μητέρας θέτει τις βάσεις για την ενίσχυση της συνοχής της κοινωνίας μας, καθώς αποτελεί το στυλοβάτη της αγροτικής οικογένειας και της ελληνικής περιφέρειας. Προς την κατεύθυνση αυτή είμαστε όλοι αρωγοί.

5.

Χαιρετισμός

κ. Αθανάσιος Χειμάρας, Νομάρχης Φθιώτιδας

Κυρία Υπουργέ,
Κύριε Υφυπουργέ,
Κυρίες και Κύριοι Εκπρόσωποι φορέων του Νομού και του Υπουργείου
Ανάπτυξης,

Κυρίες και Κύριοι Εισηγητές και Ομιλητές.

Κύριοι Δήμαρχοι,

Κυρίες και Κύριοι,

Σας καλωσορίζω, στον ιστορικό και φιλόξενο Νομό μας.

Σας ευχαριστώ για την επιλογή του Νομού μας, ενός καθαρά αγροτικού Νομού, να τιμηθεί η Ελληνίδα Αγρότισσα, και να αναδειχθεί το πολύπλευρο και αξιοσήμαντο έργο της, στον κοινωνικό μας ιστό.

Παλαιότερα, η Ελληνίδα Αγρότισσα, παράλληλα με τα καθήκοντα της μάνας, συνεισέφερε στο οικογενειακό εισόδημα, με τη σκληρή εργασία της στα χωράφια. Το έζησα με τη μητέρα μου.

Στη σύγχρονη εποχή μας, η Ελληνίδα Αγρότισσα, ανέπτυξε δραστηριότητες και σε άλλους τομείς, όπως είναι η επιχειρηματικότητα, οι οικογενειακοί συνεταιρισμοί, η εμπορία τοπικών προϊόντων, κυρίως ονομαστικής προέλευσης, καθώς και η πνευματική και πολιτιστική συνεισφορά της στην κοινωνία μας.

Η Ελληνίδα Αγρότισσα, θεωρείται ο βασικός πυλώνας της οικογένειας και της κοινωνίας, αφού συνεχίζει το έργο του Θεού στη γη και νουθετεί παιδιά, που θα αναδειχθούν σε χρήσιμους για τη χώρα πολίτες.

Ως Νομάρχης Φθιώτιδας και ως άνθρωπος, που κατάγεται από αγροτική οικογένεια, και γνωρίζει από πρώτο χέρι τις σκληρές συνθήκες, που διαβίωσε και διαβιώνει η Ελληνίδα Αγρότισσα, προτείνω, να αναγερθεί άγαλμα της Αγρότισσας Μάνας, ώστε να αποτελεί, σύμβολο τιμής και ευγνωμοσύνης, των επερχόμενων γενεών, προς το πρόσωπό της.

Είμαι βέβαιος, ότι μέσα από τις εισηγήσεις και ομιλίες των καταξιωμένων εισηγητών και ομιλητών, θα προκύψουν σημαντικά συμπεράσματα, που θα καταξιώσουν, ακόμα περισσότερο το ευλογημένο έργο της Ελληνίδας Αγρότισσας.

Κλείνοντας θέλω με κάθε ειλικρίνεια, να επισημάνω, την ικανοποίησή μου, για το καλό και προσεκτικά προετοιμασμένο και μελετημένο ξεκίνημα, της φίλης και συμπατριώτισσας νέας Υπουργού, στο ευαίσθητο, πολύπλοκο και δύσκολο Υπουργείο Γεωργίας, αφού διευκρινίσω, ότι δεν έχω την ίδια γνώμη, για τους άλλους Κυβερνητικούς τομείς.

Κα Υπουργέ, ελπίζω και εύχομαι, το καλό σας ξεκίνημα, να συνοδευτεί και με θετικά αποτελέσματα, για το καλό των Αγροτών μας και φυσικά της Αγρότισσας, που σήμερα όλοι τιμάμε.

Σας ευχαριστώ.

6.

***Κήρυξη Έναρξης Εργασιών από την Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
κα Κατερίνα Μπατζελή***

Αγαπητέ εκπρόσωπε της Εκκλησίας, αγαπητέ κε Νομάρχα, αγαπητέ Δήμαρχε Καμένων Βούρλων, δήμαρχοι της Φθιώτιδας, αγαπητέ Πρόεδρε του Επιμελητηρίου, αγαπητοί φίλοι, φίλες, καταρχήν αγαπητές Αγρότισσες και αγαπητοί άνδρες, στυλοβάτες των γυναικών, οι οποίοι παρευρίσκεστε εδώ.

Θα ήθελα καταρχήν να τονίσω ότι η σημερινή διοργάνωση εδώ σε αυτή την πόλη του Νομού Φθιώτιδας σημαίνει τόσο προσωπικά για μένα όσο και για την λειτουργία του ίδιου του υπουργείου, μια νέα αρχή των αποκεντρωμένων διαδικασιών του υπουργείου. Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων δεν μπορεί να είναι επικεντρωμένο απλά και μόνο στην Πλατεία Βάθης, αλλά πρέπει με τις λειτουργίες του, με τις πολιτικές του, να βγει στην επαρχία με ουσιαστικές πολιτικές, αλλά και με επαφή με τον ίδιο τον αγροτικό πληθυσμό, με τα προβλήματα του αγρότη και της αγρότισσας. Για αυτό το λόγο λοιπόν θεωρώ ότι η σημερινή συγκέντρωση είναι μια από αυτές τις πολιτικές. Θέλω πραγματικά να ευχαριστήσω όλες τις αγρότισσες, οι οποίες άφησαν τις οικογένειες τους, τις δουλειές τους και πάνω από όλα τα παιδιά τους, για να έρθουν σήμερα εδώ στην Φθιώτιδα για να συζητήσουμε από κοινού τα προβλήματα που μας απασχολούν, που απασχολούν τις ίδιες, την ανάπτυξη του τόπου, αλλά και την επιχειρηματικότητα της Ελληνίδας γυναίκας.

Σε αυτό το σημείο, θα συμφωνήσω με τον Νομάρχη ότι η Φθιώτιδα αποτελεί έναν νομό που έχει όλα τα προβλήματα αλλά και όλες τις προοπτικές. Αποτελεί έναν νομό καθαρά αγροτικό, έναν νομό όμως που χαρακτηρίζεται από υψηλή τουριστική δυνατότητα για ανάπτυξη, για ανάπτυξη του διατροφικού κλάδου και δυνατότητες για να ενισχύσουμε τις οργανωμένες δομές στο αγροτικό και συνδικαλιστικό κίνημα.

Και θέλω να τονίσω ότι χαρά της εξουσίας είναι να συνομιλεί με αποσπασματικές και αποκεντρωμένες οργανώσεις αδύναμες να διαπραγματευτούν το σύνολο της αγροτιάς. Δεν θέλω όμως να έχω απέναντι μου απομονωμένους. Θέλω όλοι να είναι οργανωμένοι σε συλλογικά όργανα, σε συνεταιριστικές οργανώσεις εθνικού ή περιφερειακού χαρακτήρα, με νομική βάση και βάση η οποία να ανταποκρίνεται στην νομοθεσία του κράτους, η οποία και πρέπει να βελτιωθεί έτσι ώστε η επίλυση των προβλημάτων της αγροτιάς, του αγροτικού πληθυσμού, των συνεταιριστικών κινήματων και συνδικαλιστικών να είναι συνολική. Και για αυτό το λόγο και από

αυτό το βήμα, σας λέω ότι αρχίζει η επιτροπή αναδιάρθρωσης του αγροτικού συνδικαλιστικού και συνεταιριστικού κινήματος

Η αναδιάρθρωση αυτή θα συμβαδίσει ταυτόχρονα και παράλληλα με την ουσιαστική αποκέντρωση Καποδίστριας 2 που οφείλουμε να κάνουμε σε αυτήν την χώρα. Και οφείλουμε να δημιουργήσουμε ένα ισχυρό αποκεντρωμένο κράτος, που θα αναδιανείμει τον πλούτο και θα διαπραγματεύεται με ουσιαστικές κοινωνικές δυνάμεις και συλλογικούς φορείς, έτσι ώστε τα αποτελέσματα να είναι ουσιαστικά και όχι κεντρογενή. Διότι αγαπητές φίλες και φίλοι, το πρόβλημα της αγρότισσας, του αγρότη δεν είναι οριζόντιο, έχει και τα περιφερειακά προβλήματα τα οποία θα πρέπει να εντοπίσουμε.

Στοιχείο αυτής της κυβέρνησης είναι ο αγρότης και η αγρότισσα να μην αντιμετωπίζονται πλέον σαν ένα περιφερειακό κοινωνικό στρώμα. Εντάσσουμε τον αγρότη και την αγρότισσα στις οριζόντιες κοινωνικές, οικονομικές πολιτικές της χώρας αυτής, ώστε να είναι ισότιμοι με όλους τους άλλους πολίτες. Δεν βλέπουμε τον αγρότη μόνο όταν κλείνει ο δρόμος. Οφείλουμε σε αυτόν τον αγρότη και την αγρότισσα, να αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα τους πριν κατεβούν στους δρόμους.

Για αυτό τον λόγο, από τις πρώτες μέρες της διακυβέρνησης μας, προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε και να υλοποιήσουμε δεσμεύσεις, που είχαμε αναλάβει προεκλογικά και επικυρώθηκαν στις προγραμματικές μας δηλώσεις.

1. Οι αγρότες και οι αγρότισσες εντάσσονται στο κοινωνικό επίδομα αλληλεγγύης, το οποίο και θα ψηφιστεί στην Βουλή.
2. Ενισχύσαμε τις αγροτικές συντάξεις από 1/10/2009 κατά 30 ευρώ. Το Γενάρη θα έχουμε την δεύτερη αύξηση με απώτερο στόχο, βαδίζοντας και με την δημοσιονομική πορεία, προς το τέλος αυτής της τριετίας να έχουμε φτάσει την αγροτική σύνταξη στα 950 € για το ζευγάρι και 550 για τον μεμονωμένο. Ο κος Κουτρομάνης ο Υφυπουργός που είναι γνωστός για τις ευαισθησίες αλλά και τις γνώσεις του στα ασφαλιστικά ζητήματα, σήμερα το απόγευμα θα είναι εδώ για να συζητήσει μαζί σας και να σας εξηγήσει ποιο είναι το υπάρχον καθεστώς και που πρόκειται να πάμε. Ανοίγουμε μια κοινωνική διαβούλευση με εσάς αυτή την στιγμή για το ζήτημα της κοινωνικής ασφάλισης των αγροτών, το πως η γυναίκα αγρότισσα πρέπει να αποκτήσει και επαγγελματική αυτοδυναμία. Το ξέρετε όσες από εσάς έχετε επαγγελματική δραστηριότητα και πρέπει να φύγετε από τον ΟΓΑ για να κάνετε δική σας

δουλειά. Όλα αυτά θα τα συζητήσουμε, έτσι ώστε αυτή η ημερίδα να μην είναι μια ημερίδα επικοινωνιακού τύπου αλλά ουσιαστικών αποτελεσμάτων.

3. Μέσα στις ρυθμίσεις των φυσικών προσώπων των μεμονωμένων πολιτών αλλά και των αγροτών έχουμε περάσει δύο ρυθμίσεις σημαντικές:

- Των προσωπικών δανείων.
- Των επαγγελματιών, περιλαμβανομένων και των αγροτών, για να διευκολυνθούν έτσι ώστε να συνεχίσουν την επαγγελματική αλλά και την επιχειρηματική τους δραστηριότητα.
- Προσθέτοντας και τις διευκολύνσεις του Τειρεσία, που ήταν μέσα στα μέτρα διευκόλυνσης της επιχειρηματικής λειτουργίας, θεωρούμε ότι ήταν μια ανάσα αυτή την στιγμή για την αγορά και την οικονομική στασιμότητα που παρουσιάζεται. Δεν πιστεύουμε προφανώς ότι αυτά τα μέτρα είναι επαρκή για να λύσουν το μεγάλο αγροτικό ζήτημα.

Φίλες και φίλοι, γυναίκες αγρότισσες, πρέπει να ξέρετε πως για πάρα πολλά χρόνια, και εγώ που είμαι εδώ σήμερα σε αυτό το βήμα ως Υπουργός, αλλά και εσείς ως αγρότισσες, ήμασταν ένα κομμάτι του μηχανισμού που χρησιμοποιούσαν οι επιχειρήσεις για να έχουν ένα φθινό εργατικό κόστος. Και το κατόρθωσαν. Διαχρονικά όμως και με τους αγώνες των γυναικών από όποιο μετερίζι και εάν βρίσκονταν, αυτή η ανισότητα εν μέρει έχει βελτιωθεί. Και το έχουμε κατορθώσει και μόνες μας, πολλές φορές όταν διαβάζουμε περισσότερο στο σχολείο, όταν διεκδικούμε περισσότερη εργατικότητα εκεί που μας προσλαμβάνουν. Ο αγώνας συνεχίζεται αλλά δεν συνεχίζεται μόνο για εμάς, συνεχίζεται και για τα παιδιά μας, τα οποία αυτή την στιγμή είναι έρμαια μιας ανύπαρκτης αγοράς εργασίας, διότι για τις περισσότερες από εσάς η μεγάλη σας στενοχώρια δεν είναι μόνο να συγκροτήσετε μια επιχειρηματική δραστηριότητα ή έναν δυναμικό συνεταιρισμό, αλλά να βρουν δουλειά τα παιδιά σας. Και για μένα και για την κυβέρνηση αυτό είναι το μεγαλύτερο στοίχημα που πρέπει να κερδίσουμε. Για αυτό το λόγο ενισχύουμε τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων, διότι από κει θα κριθούμε. Δεν θα κριθούμε από την διαχείριση του κάθε κώδικα του κρατικού προϋπολογισμού. Θα κριθούμε από το πως δημιουργούμε παραγωγή, δηλαδή παραγωγικές επενδύσεις και πως ενισχύουμε τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων.

Και δεδομένου ότι σήμερα έχουν μαζευτεί στην Θεσσαλονίκη οι δήμαρχοι και χαίρομαι πολύ που μερικοί δήμαρχοι της Φθιώτιδας είναι σήμερα μαζί μας, να πω ότι η τοπική αυτοδιοίκηση θα πρέπει να εξελιχθεί σε τόπο και χώρο παραγωγής επενδύσεων. Για αυτό λέμε ότι το 80% των προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων θα αποκεντρωθεί στην περιφέρεια, στο νέο εκσυγχρονισμένο κράτος όχι σε εκείνο της ενσάρκωσης ή της δημιουργίας παραπλεύρων ή πελατειακών σχέσεων. Έτσι θα λειτουργήσουμε κι εμείς καλύτερα.

Φίλες και φίλοι, δεν θα ήθελα να περιοριστώ μόνο στο γενικό πλαίσιο. Όλοι εδώ μέσα είσαστε σκεπτόμενα πολιτικά άτομα από όλους τους χώρους. Και να ξέρετε ότι η πολιτική σκέψη και η κοινωνική ευθύνη είναι χάρισμα όλων των πολιτών ανεξαρτήτως πολιτικού κόμματος. Σε ότι αφορά το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και τις μεγάλες διαρθρωτικές αλλαγές, θέλουμε να αλλάξουμε τους τίτλους αλλά και τις πολιτικές και από Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων να το λέμε Υπουργείο Τροφίμων και Αγροτικής Ανάπτυξης, στο οποίο η γυναίκα αλλά και οι συνεταιριστικές οργανώσεις θα έχουν ουσιαστικό λόγο. Οφείλω να πω ότι δεν έχουμε την ανάλογη υποδομή για να στηρίζουμε τις γυναικείες συνεταιριστικές οργανώσεις. Οφείλουμε σε επίπεδο υπηρεσιών αλλά και ως Πολιτική Ηγεσία να δημιουργήσουμε στον «Αλέξανδρο Μπαλατατζή» τέτοιες δομές και χρηματοδοτήσεις, ώστε να χρηματοδοτούνται όλες οι γυναικείες συνεταιριστικές οργανώσεις με όλες τις διευκολύνσεις που απαιτούνται και στο ασφαλιστικό τους σύστημα. Χωρίς να σημαίνει ότι δημιουργούμε κάποιες διαχωριστικές γραμμές στην περιφέρεια. Η γυναίκα, η γυναικεία δραστηριότητα, είναι κομβικό σημείο της ανάπτυξης όχι διαχωριστικό και αυτό νομίζω και εσείς το ζείτε.

Όπως είπα και χθες στην γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ, οι αγροτικές επιδοτήσεις υπάγονται σε ένα σύστημα το οποίο δεν έχει ολοκληρωθεί από το 2008. Καταβάλουμε πολύ μεγάλες προσπάθειες για να ενεργοποιήσουμε τόσο τον κρατικό μηχανισμό, τον Οργανισμό Πληρωμών και Ελέγχου Κοινωνικών Ενισχύσεων, Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, τα Τοπικά Κέντρα Αγροτικής Ανάπτυξης - τα οποία και θα συζητήσουμε κάποια άλλη στιγμή - για την αναδιάρθρωση τους, ώστε να γίνουν έλεγχοι εκεί που οι ενώσεις έχουν ολοκληρώσει κατά πολύ μεγάλο βαθμό την ψηφιοποίηση των αγροτεμαχίων. Όσες ενώσεις έχουν ολοκληρώσει κατά πολύ μεγάλο βαθμό το έργο τους, θα πληρωθούν άμεσα μετά την λήξη των ελέγχων από την Κοινότητα. Πρέπει να

ξέρετε ότι εάν δεν ολοκληρώσουμε το ΟΣΔΕ με την ευρύτερη έννοια θα γίνουν παρακρατήσεις ή αναστολή των πληρωμών από τον εθνικό προϋπολογισμό, από τις επιδοτήσεις, της τάξης των 600 εκ €. Ως Κατερίνα Μπατζελή, δεν μπορώ να πάρω αυτή την πολιτική ευθύνη της επιβάρυνσης του εθνικού προϋπολογισμού με τα τεράστια ελλείμματα ως αποτέλεσμα μιας κακοδιαχείρισης. Πρέπει εδώ να κάνουμε ρήξεις σε όλους τους θεσμούς, στο κράτος, σε εμάς στους ίδιους, για να διασφαλίσουμε όσο το δυνατόν την ορθολογική διαχείριση του δημόσιου πλούτου, του οποίου μεταξύ των άλλων συμβάλλετε και εσείς με τη φορολογία. Για αυτό λοιπόν καλούμαστε όλοι. Όσοι έχουμε ευθύνες για την ολοκλήρωση του ΟΣΔΕ και την πληρωμή των αγροτών, οι οποίοι έχουν και αυτοί μέρος της ευθύνης για τον τρόπο με τον οποίο συμμετέχουν στα θεσμικά τους όργανα αλλά και σε αυτούς που εκλεγούν. Θέλω να είμαι πολύ σαφής, γιατί δημιουργούνται πολλές κινήσεις στις οποίες πρέπει να απαντήσουμε για το πως διαχειριζόμαστε το δημόσιο χρήμα.

Σε αυτή την αίθουσα, 4 του Δεκέμβρη θα γίνει η συνάντηση της Διαχειριστικής Επιτροπής Αλιείας, όπου κε Νομάρχα, κε Δήμαρχε των Καμένων Βούρλων, θα συζητήσουμε τα θέματα Αλιείας και των προτάσεων που έπρεπε να κάνουμε για τον Μαλιακό κόλπο. Διότι ο Μαλιακός κόλπος δεν είναι ένα μεμονωμένο φαινόμενο, είναι απόρροια όλων των πολιτικών που έχουν εφαρμοσθεί και σε αυτόν τον νομό Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω και να σας πω ως υπουργός και ως γυναίκα ότι θα είμαστε πάντα μαζί.

Σας ευχαριστώ πολύ.

7.

«Η Γυναίκα στα Επιχειρησιακά Προγράμματα της 4^{ης} Προγραμματικής Περιόδου 2007 – 2013»

κ. Παναγιώτης Καραδήμας, Προϊστάμενος Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Κ.Π. LEADER +

Η στήριξη της γυναίκας της υπαίθρου και η ενίσχυση του ρόλου της αποτελεί συστατικό στοιχείο για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, με μακροπρόθεσμο ορίζοντα και είναι ένα θέμα ιδιαίτερα ευαίσθητο και σημαντικό για το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Στο πλαίσιο αυτό, στο σύνολο των χρηματοδοτικών μέσων που τέθηκαν σε εφαρμογή από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών στις αγροτικές περιοχές, τα επιχειρησιακά προγράμματα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων χρήζουν ιδιαίτερης μνείας, όσον αφορά την ενεργή συμμετοχή της γυναίκας της υπαίθρου στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας.

Ειδικότερα, μέσω των παρεμβάσεων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση Υπαίθρου» (ΕΠΑΑ-ΑΥ) και «Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+», που υλοποιήθηκαν κατά την Γ' προγραμματική περίοδο (2000 – 2006), προσφέρονται σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές στον αγροτικό τομέα.

Βασική τους επιδίωξη ήταν η ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας, αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας, δασοκομίας και αγροδιατροφικού τομέα, η διατήρηση του περιβάλλοντος και η διαφύλαξη και σωστή αξιοποίηση των φυσικών, οικονομικών, πολιτιστικών και ανθρώπινων πόρων.

Τα προγράμματα απευθύνθηκαν σε αγροτικές περιοχές, περιλαμβάνοντας την εφαρμογή ποικίλων δράσεων με καινοτόμο χαρακτήρα που αποσκοπούν:

- στη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας
- στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών
- στη βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων
- στη δημιουργία ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης
- στην ενθάρρυνση - πριμοδότηση της μόνιμης εγκατάστασης νέων γεωργών σε αγροτικές περιοχές

- στην ανάπτυξη δικτύωσης και συνεργασιών (σε περιφερειακό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο)
- στην προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς

Ειδικότερα:

A. Στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη- Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου» (Ε.Π. Α.Α-Α.Υ.) και με δεδομένο ότι οι γυναίκες έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε όλα τα ιδιωτικά μέτρα και δράσεις του προγράμματος, υιοθετήθηκαν πρακτικές βαθμολογικής προμοδότησης των υποψήφιων γυναικών – επενδυτριών, με σημαντικά αποτελέσματα:

Συγκεκριμένα:

- Στο Μέτρο 1.1 «Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις», το ποσοστό των εγκεκριμένων σχεδίων γυναικών φθάνει το 23%.
- Στο Μέτρο 2.2 «Βελτίωση της υλοτόμησης, μεταποίησης και εμπορίας των δασοκομικών προϊόντων – Επενδύσεις και επενδυτικά σχέδια από φυσικά πρόσωπα μέχρι ποσού 5.900€», το ποσοστό των εγκεκριμένων σχεδίων γυναικών φθάνει το 12%.
- Στο Μέτρο 3.1 «Εφάπαξ προμοδότηση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών», το ποσοστό των εγκεκριμένων γυναικών φθάνει το 31%.
- Στα Μέτρα του Άξονα 7 (τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου – ΟΠΑΑΧ) τα ενταγμένα έργα που έχουν φορέα γυναίκα, είτε ως φυσικό είτε ως νομικό πρόσωπο, είναι συνολικά 456 και αντιστοιχούν σε ποσοστό 30% περίπου. Το ποσοστό αυτό έχει μεγάλη αξία αν αναλογιστεί κανείς ότι η εφαρμογή των ολοκληρωμένων προγραμμάτων αφορά σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Ειδικότερα, διαπιστώνεται το ενδιαφέρον των γυναικών – επενδυτριών στα Μέτρα 7.6.1 (για αγρότισσες) και 7.9.1 που αφορούν δράσεις του τριτογενή τομέα, ήτοι τουριστικά καταλύματα και χώρους εστίασης, άθλησης και αναψυχής, όπου το ποσοστό των ενταγμένων έργων ανέρχεται στο 81% περίπου. Παράλληλα, στα αντίστοιχα μέτρα 7.6.2, 7.9.2. και 7.12. με δράσεις που αφορούν το δευτερογενή τομέα, δηλαδή βιοτεχνίες, οικοτεχνίες και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, το ποσοστό φθάνει το 19%, περίπου.

Όσον αφορά τον αριθμό και τα ποσοστά συμμετοχής γυναικών στις εγκεκριμένες προτάσεις ιδιωτικών έργων κατά Περιφέρεια στα ΟΠΑΑΧ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, αυτά διαμορφώνονται σύμφωνα με τον πίνακα:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
		% ΓΥΝΑΙΚΩΝ / ΠΕΡΙΦΕΡΕΙ Α	ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΩΝ / ΠΕΡΙΦΕΡΕΙ Α
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	32	27,59%	116
ΑΤΤΙΚΗ	21	50,00%	42
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	80	32,00%	250
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	26	32,91%	79
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	40	26,85%	149
ΗΠΕΙΡΟΣ	19	25,00%	76
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	15	26,32%	57
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	42	36,52%	115
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	14	23,33%	60
ΚΡΗΤΗ	64	23,44%	273
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	36	31,03%	116
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	50	27,17%	184
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	17	22,37%	76
Γενικό άθροισμα	456	29,58%	1593

Παράλληλα, στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος διοργανώνονται από το Υπουργείο ημερίδες με θέμα την υποστήριξη και ενίσχυση του ρόλου της γυναίκας στο νέο μοντέλο για την αγροτική ανάπτυξη, με σκοπό την ευρεία ενημέρωση του γυναικείου πληθυσμού.

Β. Όσον αφορά στην Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+, στο πλαίσιο σχεδιασμού και προγραμματισμού, η ένταξη της διάστασης του φύλλου και η αναγνώριση του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι γυναίκες στην ανάπτυξη της υπαίθρου αποτελεί στόχο προτεραιότητας.

Η πρωτοβουλία υλοποιείται μέσα από 40 τοπικά προγράμματα τα οποία διαχειρίζονται οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.). Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η καινοτομία της «εκ των κάτω» (bottom up) διαδικασίας προγραμματισμού και υλοποίησης. Η προσέγγιση αυτή σηματοδοτεί την ενεργό συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στην καταγραφή των πραγματικών αναγκών του, στο σχεδιασμό και τους στόχους των δράσεων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι γυναίκες είναι αυτές που

αποτελούν την ισχυρή βάση για την προσφορά ενός διαφοροποιημένου ποιοτικού προϊόντος.

Το Μέτρο 1.2 του προγράμματος, στο πλαίσιο του οποίου υλοποιήθηκαν 1.555 έργα (δημόσιας δαπάνης ύψους 137,4 εκ ευρώ), ήταν αυτό που συνέβαλε ως επί το πλείστον στη στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας και στην ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι κύριες δράσεις του αφορούσαν στη δημιουργία και βελτίωση υποδομών διανυκτέρευσης και εστίασης, καθώς και επισκέψιμων αγροκτημάτων, στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, στη στήριξη βιοτεχνικών μονάδων και επιχειρήσεων μεταποίησης – τυποποίησης προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής, στην παραγωγή ειδών διατροφής (μετά την πρώτη μεταποίηση), στην εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, στη δικτύωση και στην ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών πληροφόρησης.

Στο πλαίσιο των παραπάνω δράσεων, το σύνολο των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν από γυναίκες μέχρι στιγμής είναι περίπου 300 (20% περίπου του συνόλου των έργων του Μέρου 1.2). Απ' αυτές, ο αγροτικός τουρισμός (κατηγορία πράξεων 1.2.1) αποτέλεσε τον τομέα στον οποίο εκδηλώθηκε το κύριο επενδυτικό ενδιαφέρον των γυναικών, αφού συγκέντρωσε το 59% των ενταγμένων έργων. Σχετικά ισχυρό ενδιαφέρον διαπιστώθηκε και για τη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων του αγροτικού και λοιπών τομέων της οικονομίας (κατηγορία πράξεων 1.2.2), όπου συγκεντρώθηκε το 34%, ενώ το 7% συγκέντρωσαν οι δράσεις ISO-HACCP.

Μέσα από την τρέχουσα εμπειρία του LEADER+, αναδεικνύεται ότι τα θέματα ισότητας και προώθησης της γυναικείας απασχόλησης αποτυπώνονται σε σημαντικό αριθμό «θεμάτων συσπείρωσης» των τοπικών προγραμμάτων.

Για την ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, στον αγροτικό τομέα, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων εφάρμοσε βαθμολογική πριμοδότηση στις περιπτώσεις που:

- η υποψήφια επενδύτρια είναι γυναίκα
- το ποσοστό συμμετοχής γυναικών στο μετοχικό κεφάλαιο εταιρειών, συνεταιρισμών και συλλόγων είναι μεγαλύτερο ή ίσο του 51% για το ΕΠΑΑ-ΑΥ και 75% για το LEADER+ και η Διοίκηση ασκείται από γυναίκες
- δημιουργούνται θέσεις εργασίας για γυναίκες.

Ανάλογες ευκαιρίες εμφανίζονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιεία», μέσα από τη μεταποίηση και εμπορία αλιευτικών προϊόντων και τις υδατοκαλλιέργειες, καθώς και στο «Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.Α), μέσα από τις δράσεις της Πρόωρης Συνταξιοδότησης και της Εξισωτικής Αποζημίωσης στους κατοίκους μειονεκτικών και απομονωμένων περιοχών.

Στη χώρα μας, είναι γεγονός ότι η θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας και ειδικά στον πρωτογενή τομέα, στις αγροτικές περιοχές, είναι ιδιαίτερα σημαντική αν και πολλές φορές η προσφορά της δεν αποτυπώνεται στις επίσημες στατιστικές και καταγράφεται στην κατηγορία των συμβοηθούτων μελών.

Στο πλαίσιο αυτό, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007 - 2013 «Αλέξανδρος Μπαλατατζής» συμβάλλει στην επίτευξη του παραπάνω στόχου με την ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας μεμονωμένα και συλλογικά (μέσω της ενίσχυσης των γυναικείων συνεταιρισμών) με ποικίλες δράσεις, ενώ παράλληλα προβλέπεται η παροχή ενισχύσεων για τη δημιουργία υποδομών, όπως η φύλαξη παιδιών. Επιπλέον, στο πλαίσιο των αξόνων 3 και 4, για πρώτη φορά, προβλέπεται ανεξάρτητο μέτρο που αφορά στη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες, με δικαιούχους μέλη του αγροτικού νοικοκυριού και ειδικότερα φυσικά πρόσωπα που ασκούν δραστηριότητα σε γεωργική εκμετάλλευση κατά κύρια ή μερική απασχόληση ή αποτελούν συμβοηθούτα μέλη του αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης και έχουν πρώτο βαθμό συγγένειας με αυτόν.

Απώτερος στόχος είναι η επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης σε επίπεδο κοινοτικής επικράτειας, για τον περιορισμό των ανισοτήτων μεταξύ της Ελληνικής υπαίθρου και των λοιπών περιφερειών της Ένωσης, καθώς και την ισότητα ευκαιριών για όλους. Αποτελεί δηλαδή μία προστιθέμενη αξία προς την πλευρά της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

8.

«Υγεία και ποιότητα ζωής του γυναικείου πληθυσμού της υπαίθρου»

Βασιλική Κωσταρέλλη, Λέκτορας Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας

Η υγεία, σύμφωνα με τον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, είναι η κατάσταση της πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μόνο η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας. Η ποιότητα ζωής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την υγεία και ορίζεται ως «η υποκειμενική αντίληψη που έχει το άτομο για τη θέση του στη ζωή, σε συνάρτηση με το πλαίσιο των αξιών και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της κοινωνίας στην οποία ζει, των προσωπικών στόχων, προσδοκιών, κριτηρίων αξιολόγησης και των ενδιαφερόντων και ανησυχιών του» (WHO, 1995). Οι κύριες διαστάσεις της ποιότητας ζωής που σχετίζονται με την υγεία είναι οι εξής:

- Σωματική Υγεία
- Ψυχολογική Ευεξία
- Επίπεδο Ανεξαρτησίας
- Κοινωνικές Σχέσεις
- Περιβάλλον
- Πνευματικά ενδιαφέροντα

Παρά την εξάπλωση του όρου, η καταγραφή της ποιότητας ζωής είναι πολύπλοκη και περιλαμβάνει την αξιολόγηση των αντικειμενικών επιπέδων κατάστασης υγείας, φιλτραρισμένα από την υποκειμενική αντίληψη και προσδοκία των ίδιων των ατόμων (Nakou, 2001). Τα «εργαλεία εκτίμησης» της ποιότητας ζωής σχεδιάστηκαν με στόχο την ανίχνευση διαφορετικού τομέα το καθένα. Για το λόγο αυτό, πολλές από τις μελέτες μέτρησης ποιότητας ζωής σε αστικούς και αγροτικούς πληθυσμούς δεν είναι πάντα συγκρίσιμες μεταξύ τους.

Μια πρόσφατη μελέτη που εξέτασε την ποιότητα ζωής σε αστικούς και αγροτικούς πληθυσμούς της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, έδειξε ότι κάποιοι δείκτες ποιότητας ζωής ήταν καλύτεροι στους αγροτικούς πληθυσμούς όπως για παράδειγμα το ποσοστό των ατόμων που κατοικούν σε ιδιόκτητο σπίτι, ενώ άλλοι δείκτες, όπως για παράδειγμα το ύψος του εισοδήματος

και το ποσοστό ανεργίας, ήταν χειρότεροι στις αγροτικές περιοχές (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008). Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο δείκτης ποιότητας ζωής που σχετίζεται με την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας των αγροτικών περιοχών της Ευρώπης. Η Ελλάδα βρίσκεται στις πρώτες θέσεις όσον αφορά την δυσκολία προσβασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας, μετά την Ιταλία και την Πορτογαλία. Πιο συγκεκριμένα, ένα ικανό ποσοστό Ελλήνων της υπαίθρου δήλωσαν δυσκολία πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας λόγω απόστασης, μεγάλης αναμονής για ραντεβού, μεγάλης καθυστέρησης στο ιατρείο και στην κλινική και λόγω υψηλού κόστους (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008). Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με μία πρόσφατη μελέτη, οι γυναίκες της υπαίθρου που συμμετέχουν σε συλλογικούς θεσμούς (π.χ. γυναικείους συνεταιρισμούς, πολιτιστικούς συλλόγους) φαίνεται να είναι πιο δεκτικές στα διάφορα προγράμματα προαγωγής υγείας και έχουν περισσότερες πιθανότητες να κάνουν προληπτικούς ιατρικούς ελέγχους σε σχέση με τις γυναίκες που δεν συμμετέχουν σε συλλογικούς θεσμούς (Vivilaki *et al.*, 2005).

Όσον αφορά την κατάσταση της υγείας σε αγροτικούς και αστικούς πληθυσμούς της Ελλάδας, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αλλεργίες όπως το άσθμα και κάποιες τροφικές αλλεργίες (Barnes *et al.*, 2001) είναι λιγότερο συνηθισμένες στα παιδιά της υπαίθρου σε σχέση με τα παιδιά των πόλεων. Μελέτες έχουν επίσης δείξει υψηλότερα ποσοστά υπέρβαρων παιδιών στις αγροτικές περιοχές σε σχέση με τις αστικές περιοχές (Mavrakanas *et al.*, 2009).

Όσον αφορά τον καρκίνο, στις γυναίκες η πιο συχνή αιτία θανάτου είναι ο καρκίνος του μαστού, ακολουθούν ο καρκίνος του πνεύμονα και του παχέος εντέρου με σταθερά αυξητικές τάσεις (Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2008). Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι στην Ευρώπη η θνησιμότητα από καρκίνο του μαστού έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία λόγω της έγκαιρης διάγνωσης. Πολλές γυναίκες στην Ευρώπη εμφανίζουν καρκίνο του μαστού αλλά δεν πεθαίνουν από αυτόν λόγω της έγκαιρης διάγνωσης και θεραπείας. Στην Ελλάδα δυστυχώς η θνησιμότητα καρκίνου του μαστού έχει ακόμα αυξητική τάση, ίσως λόγω του ότι η πρόληψη (screening) δεν είναι τόσο συστηματική όσο σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι η θνησιμότητα από καρκίνο διαφοροποιείται ανά περιοχή στην Ελλάδα. Για τα πιο συχνά νεοπλάσματα

παρατηρείται υψηλότερη συχνότητα στο Βορρά σε σχέση με το Νότο (Τούντας *et al.*, 2001; Tzala, 2004, Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2008). Οι λόγοι για την προαναφερόμενη διαφορά στην θνησιμότητα από καρκίνο δεν είναι ακόμα γνωστοί και χρειάζονται περαιτέρω μελέτη.

Μια σειρά από μελέτες τα τελευταία χρόνια εξέτασαν την έκθεση σε αγροχημικά, πολλά από τα οποία είναι καρκινογόνες ουσίες, αγροτών από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα μια πρόσφατη μελέτη που εξέτασε την μακροχρόνια έκθεση σε παρασιτοκτόνα και εντομοκτόνα αγροτών της Κρήτης, αναλύοντας δείγματα από τρίχες της κεφαλής, έδειξε ότι πολλές από αυτές τις ουσίες ήταν ανιχνεύσιμες, κυρίως στα άτομα που εργάζονται σε θερμοκήπια (Tsatsakis *et al.*, 2008). Μια άλλη μελέτη σε καπνοκαλλιεργητές του νομού Πιερίας έδειξε ότι παρά το γεγονός ότι η πλειονότητα των αγροτών είχε πολύ καλή γνώση της επικινδυνότητας των ουσιών αυτών στον ανθρώπινο οργανισμό, έπαιρναν ελάχιστα μέτρα αυτοπροστασίας κατά την χρήση (Damalas *et al.*, 2006). Είναι πάρα πολύ σημαντικό η χρήση των αγροχημικών να γίνεται πάντα λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα προστασίας.

Όσον αφορά την καρδιαγγειακή νόσο, αξιοσημείωτη είναι η πρόσφατη έρευνα σε 1190 ηλικιωμένα άτομα (άνδρες και γυναίκες), άνω των 65 ετών, χωρίς καρδιαγγειακή νόσο ή καρκίνο στο ιατρικό ιστορικό τους, που διαμένουν μόνιμα σε νησιά του Αιγαίου, Ιονίου και την Κύπρο (Mediterranean Islands Study- MEDIS) (Tyrovolas *et al.*, 2009). Η ανάλυση των στοιχείων έδειξε ότι: α) 7 στους 10 ηλικιωμένους ήταν υπέρβαροι ή παχύσαρκοι, β) 1 στους 3 με υψηλά επίπεδα χοληστερόλης δεν έπαιρνε κάποια θεραπεία και γ) τα άτομα της μελέτης ακολουθούσαν ικανοποιητικά την Μεσογειακή διατροφή σε ποσοστό 61% και ο βαθμός υιοθέτησης της μεσογειακής διατροφής συσχετιζόταν με μικρότερο κίνδυνο καρδιοπάθειας. Μία άλλη ενδιαφέρουσα μελέτη που έλαβε χώρα σε αγροτική περιοχή της Κρήτης έδειξε το εξής παράδοξο: παρά το μη ευνοϊκό προφίλ κίνδυνου ανάπτυξης καρδιαγγειακής νόσου στα άτομα αυτά (π.χ. υψηλά ποσοστά παχυσαρκίας, διαβήτη, υπέρτασης, υπερχοληστεριναιμίας και καπνίσματος), η εμφάνιση καρδιαγγειακής νόσου ήταν εξαιρετικά χαμηλή σε σχέση με αντίστοιχες μελέτες σε αστικούς πληθυσμούς. Οι λόγοι δεν είναι κατανοητοί και βρίσκονται υπό μελέτη, ωστόσο πιθανολογείται ότι σχετίζονται με την υγιεινή μεσογειακή διατροφή και τον στενό κοινωνικό ιστό που φαίνεται να προστατεύουν από καρδιαγγειακή νόσο.

Οι υπαρκτές δυσκολίες πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας του πληθυσμού της υπαίθρου στην χώρα μας πρέπει να αντιμετωπισθούν άμεσα. Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης των χρόνιων εκφυλιστικών παθήσεων είναι η πρόληψη και η έγκαιρη διάγνωση.

Βιβλιογραφία:

Barnes M, Culliman P, Athanasaki P, Macneill S, Hole AM Harris J et al., (2001) Crete: does farming explain urban and rural differences in atopy? *Clinical and Experimental Allergy* Vol.31: 1822-1828.

Damalas CA, Georgiou EB & Theodorou MG (2006) Pesticide use and safety practices among Greek tobacco farmers: A survey. *International Journal of Environmental Health Research*. Vol. 16(5): 339-348

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2008). First European Quality of Life survey: Urban-Rural Differences.

Mavrakanas TA, Konsoula G, Patsonis I and Merkouris BP (2009). Childhood obesity and elevated blood pressure in a rural population of northern Greece. *Rural and Remote Health*, 9: 1150

Nakou, S (2001) Measurement of Quality of Life in the health Care Field. *Archives of Hellenic Medicine* Vol. 18(3): 254-266

Τούντας, Ι (2001) Η υγεία του ελληνικού πληθυσμού. Έκθεση του Εργαστηρίου Υγιεινής και Επιδημιολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών.

Tsatsakis AM, Tzatzarakis MN & Tutudaki M (2007) Pesticide levels in head hair samples of Cretan population as an indicator of present and past exposure. *Forensic Science International* Vol. 176: 67-71.

Tyrovolas S, Bountziouka V, Papairakleous N, Zeimbekis A, Anastassiou F, Gotsis E et al., (2009) Adherence to the Mediterranean diet is associated with lower prevalence of obesity among elderly people living in Mediterranean islands: the MEDIS study. *International Journal of Food Sciences and Nutrition* Vol. 11: 1-14.

Tzala, E (2004) Multivariate analysis of spatial and temporal variation in cancer mortality in Greece. PhD thesis. Department of Epidemiology and Public Health, Imperial College London.

Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2008). Εθνικό σχέδιο δράσης για τον καρκίνο, 2008-2012.

Vivilaki V, Romainidou, Theodorakis, PN and Lionis, C (2005) Are health education meetings effective in recruiting women in cervical screening programmes? An innovative and inexpensive intervention from the island of Crete. *Rural and Remote Health*, 5:376

9.

«Ο ρόλος της γυναίκας στην προώθηση υγιεινών διατροφικών συνηθειών»

Δέσποινα Σδράλη, *Λέκτορας Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας*

Τα τελευταία χρόνια τα ποσοστά παιδικής παχυσαρκίας έχουν αυξηθεί διεθνώς και η αυξητική αυτή τάση φαίνεται να συνεχίζεται. Ειδικότερα, στην Ελλάδα, τα ποσοστά παιδικής παχυσαρκίας είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη (Manios & Costarelli, 2009). Η χαμηλή φυσική δραστηριότητα, σε συνδυασμό με μία δίαιτα πλούσια σε θερμίδες, αποτελούν τη βασικότερη αιτία της παιδικής παχυσαρκίας. Ωστόσο, πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι και ο ρόλος των γονέων στην εμφάνιση της παιδικής παχυσαρκίας είναι πολύ σημαντικός. Το οικογενειακό περιβάλλον και κυρίως οι γονείς φαίνεται ότι επιδρούν σημαντικά στη διαμόρφωση διατροφικών συνηθειών στα παιδιά. Οι γονείς είναι πιθανόν να επηρεάσουν τις διατροφικές συνήθειες των παιδιών τους μέσα από τις δικές τους καθημερινές πρακτικές. Εξάλλου, τα παιδιά μαθαίνουν να τρώνε όχι μόνο μέσα από τις δικές τους εμπειρίες αλλά και βλέποντας τους άλλους.

Ο ρόλος των γονέων στη διαμόρφωση υγιεινών διατροφικών συνηθειών είναι εξαιρετικά σημαντικός κατά τη νηπιακή και προσχολική ηλικία. Κατά συνέπεια, η καλύτερη στιγμή για να ξεκινήσουν οι γονείς να εφαρμόζουν στρατηγικές ώστε να υιοθετήσουν τα παιδιά τους ένα υγιεινό διατροφικό πρότυπο είναι όταν τα παιδιά είναι μικρής ηλικίας, πριν οι ανθυγιεινές επιλογές γίνουν κακές συνήθειες. Στο στάδιο της εφηβείας, ο ρόλος των γονέων, όσον αφορά τη διατροφή των παιδιών, παραμένει σημαντικός, αλλά σταδιακά φθίνει, ενώ νέοι παράγοντες, όπως η διαφήμιση και οι «σημαντικοί άλλοι», επηρεάζουν κατά μεγάλο ποσοστό τη διατροφική συμπεριφορά των εφήβων. Ωστόσο, έρευνα, που πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο της Βόρειας Καρολίνα των Η.Π.Α. σε μαθητές-εφήβους, βρήκε ότι, παρά το γεγονός ότι τα παιδιά δεν θέλουν να τους μιλούν οι γονείς τους για τον τρόπο ένδυσής τους ή για το είδος της μουσικής που θα ακούν, οι περισσότεροι μαθητές του δείγματος (80%) δήλωσαν ότι επιθυμούν να τους μιλούν οι γονείς τους για θέματα υγείας και διατροφής.

Ειδικότερα, ο ρόλος της γυναίκας-μητέρας είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην προώθηση υγιεινών διατροφικών συνηθειών στα μέλη της οικογένειας, καθώς οι γυναίκες αποτελούν τη μεγαλύτερη ομάδα καταναλωτών, αποφασίζοντας καθημερινά

για τις διατροφικές ανάγκες της οικογένειας. Ο ρόλος αυτός, αν και στις μέρες μας εμφανίζεται περιορισμένος, κυρίως στα αστικά κέντρα, εξακολουθεί να αποτελεί κύρια αρμοδιότητα της μητέρας. Η μητέρα καλείται να είναι ιδιαίτερα προσεκτική κατά τη διαμόρφωση των διατροφικών συνηθειών των παιδιών της μέσα στην οικογένεια, ανεξάρτητα από το φύλο τους. Τα κορίτσια συνηθίζουν να αισθάνονται περισσότερο ένοχα απέναντι στο φαγητό (όταν καταναλώνουν τροφές που γνωρίζουν ότι παχαίνουν ή ότι είναι λιγότερο υγιεινές), λόγω της ιδιαίτερης προσοχής που δίνουν στην εμφάνισή τους, ενώ τα αγόρια καταναλώνουν μεγαλύτερες ποσότητες τροφής (Rolls et al., 1991). Επιπλέον, υπάρχουν ενδείξεις ότι τα παιδιά που διαμένουν σε περιοχές της υπαίθρου είναι περισσότερο υπέρβαρα από τα παιδιά των αστικών κέντρων, γεγονός που προκαλεί εντύπωση λόγω των περισσότερων δυνατοτήτων που έχουν τα παιδιά της υπαίθρου να αναπτύξουν φυσικές δραστηριότητες, και το γεγονός αυτό καθιστά το ρόλο της μητέρας ως προς τον τρόπο σίτισης των μελών της οικογένειάς της ακόμη πιο καθοριστικό.

Ο τύπος της οικογένειας όπου διαβιώνει το παιδί, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της μητέρας, η διαθεσιμότητα των τροφίμων και η προσβασιμότητα σε αυτά, καθώς και οι σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας αποτελούν χαρακτηριστικά του οικογενειακού περιβάλλοντος που επηρεάζουν τις διατροφικές συνήθειες των παιδιών.

Έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά που διαμένουν μόνο με τον ένα γονέα δεν ακολουθούν ένα ισορροπημένο διατροφικό πρότυπο. Σύμφωνα με έρευνα που έγινε σε περιοχή της υπαίθρου με σκοπό να διερευνηθούν οι προτιμήσεις των εφήβων σε ζαχαρούχα ποτά (Ανυσιάδου, 2009), βρέθηκε ότι οι έφηβοι που διέμεναν μόνο με τη μητέρα τους έτειναν να καταναλώνουν αναψυκτικά τύπου κόλα με ζάχαρη πιο συχνά από εκείνους που διέμεναν και με τους δύο γονείς. Σύμφωνα με τους Ambrosini et al. (2009), οι έφηβοι από μονογονεϊκές οικογένειες συνήθως εμφανίζουν λιγότερο υγιεινές διατροφικές συνήθειες. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί από την πιθανή αρνητική οικογενειακή ατμόσφαιρα που επικρατεί μέσα στο σπίτι ή τις «φτωχές» οικογενειακές σχέσεις εξαιτίας της έλλειψης του πατέρα.

Σε γενικές γραμμές, οι γυναίκες επιλέγουν πιο υγιεινά διατροφικά πρότυπα σε σχέση με τους άνδρες, καθώς οι γυναίκες είναι περισσότερο πιθανόν να καταναλώνουν περισσότερα φρούτα και λαχανικά, καθώς και γαλακτοκομικά προϊόντα. Επιπλέον, το υψηλό μορφωτικό επίπεδο συνδέεται με υγιεινές διατροφικές συνήθειες (Manios et al., 2005), ενώ ο χρόνος απασχόλησης στην αγορά εργασίας

συνδέεται με λιγότερο υγιεινές επιλογές και με την αγορά έτοιμου φαγητού (Patrick & Nicklas, 2005).

Παράλληλα, η διαθεσιμότητα τροφών και η προσβασιμότητα σε αυτές επιδρούν στη διαμόρφωση διατροφικών συνηθειών (Hanson et al., 2005; Patrick & Nicklas, 2005). Τα παιδιά τείνουν να καταναλώνουν τροφές που είναι διαθέσιμες στα ράφια ή στο ψυγείο του σπιτιού τους και εύκολα προσβάσιμες.

Σημαντικός, επίσης, παράγοντας διαμόρφωσης υγιεινών διατροφικών συνηθειών στα παιδιά είναι η λήψη γευμάτων με άλλα μέλη της οικογένειας. Έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά που τρώνε γεύματα με άλλα μέλη της οικογένειάς τους, και σε ευχάριστη ατμόσφαιρα, καταναλώνουν πιο υγιεινές τροφές και περισσότερες τροφές από τις βασικές ομάδες τροφίμων. Η συχνότητα λήψης γευμάτων με την οικογένεια συνδέεται θετικά με την πρόσληψη φρούτων και λαχανικών, γαλακτοκομικών προϊόντων και άλλων τροφίμων πλούσιων σε πρωτεΐνες, σίδηρο, ασβέστιο κ.λπ., ενώ συνδέεται αρνητικά με την κατανάλωση αναψυκτικών (Patrick & Nicklas, 2005). Είναι πιθανόν τα άτομα τα οποία τρώνε με άλλα άτομα της οικογένειάς τους, να ακολουθούν κανόνες στη διατροφή, που εμποδίζουν τα παιδιά και τους εφήβους να καταναλώσουν ανθυγιεινές τροφές κατά τη διάρκεια του γεύματος (Woodruff & Hanning, 2009). Επίσης, είναι μια καλή ευκαιρία για τους γονείς να συζητήσουν με τα παιδιά τους για την σπουδαιότητα της υγιεινής διατροφής, χωρίς, όμως, να τη συνδέουν με το βάρος. Επιπλέον, τα παιδιά που τρώνε μπροστά από την τηλεόραση τείνουν να έχουν πιο φτωχές διατροφικές επιλογές από εκείνα που τρώνε στο τραπέζι με την οικογένειά τους (Patrick & Nicklas, 2005). Η λήψη γευμάτων μπροστά από την τηλεόραση καλό είναι να αποφεύγεται καθώς μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένο κίνδυνο παιδικής παχυσαρκίας (Manios et al., 2009).

Οι γονείς, λοιπόν, στην προσπάθειά τους να διαμορφώσουν τη δίαιτα των παιδιών τους με βάση «υγιεινά» πρότυπα, χρησιμοποιούν συχνά πρακτικές, όπως ο αυστηρός περιορισμός στη διαιτητική πρόσληψη, η επιβολή διατροφικών συνηθειών και η επιβράβευση ή η τιμωρία μέσω τροφίμων, που πιθανόν να φέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα.

Ειδικότερα, όσον αφορά την επιβολή διατροφικών συνηθειών, οι γονείς θεωρούν αυτή την τακτική ως την καλύτερη στρατηγική για να φάνε τα παιδιά τους (Casey & Rozin, 1989). Ωστόσο, οι πιεστικοί γονείς πιθανόν να οδηγήσουν τα παιδιά τους να γίνουν υπέρβαρα (Fisher & Birsch, 1995), καθώς όταν ένα τρόφιμο είναι «απαγορευμένο» γίνεται πιο επιθυμητό, ή ακόμα και να τα οδηγήσουν στο να

καταναλώνουν περιορισμένη ποικιλία τροφίμων (Fisher et al., 2002). Μελέτες που εξέτασαν το ρόλο των γονέων στην παιδική παχυσαρκία έδειξαν ότι σημαντικό ρόλο παίζει τόσο η ποιότητα της τροφής που παρέχεται στα παιδιά, όσο και ο τρόπος σίτισής τους. Όταν οι γονείς περιορίζουν την πρόσληψη τροφής στα παιδιά τους, προκειμένου να ελέγξουν το βάρος τους, ο κίνδυνος ανάπτυξης παιδικής παχυσαρκίας αυξάνεται σημαντικά. Ο αυστηρός περιορισμός, λοιπόν, από τους γονείς κατανάλωσης ορισμένων τροφίμων από τα παιδιά (κυρίως τροφίμων πλούσιων σε ζάχαρη και λίπος) επιφέρει το αντίθετο από το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η περιορισμένη αγορά και κατανάλωση «κακών» τροφών και ο μέτριος έλεγχος της διατροφής των παιδιών από τους γονείς φαίνεται να έχει καλύτερα αποτελέσματα σε σχέση με τον αυστηρό περιορισμό.

Είναι γεγονός ότι οι γονείς λειτουργούν ως παράδειγμα για τα παιδιά τους. Όταν οι συμπεριφορές που επιδεικνύουν οι γονείς σε ζητήματα διατροφής ακολουθούν ένα ισορροπημένο υγιεινό διατροφικό μοντέλο, τότε βοηθούν και το παιδί να διαμορφώσει ευκολότερα υγιεινές διατροφικές συνήθειες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μιας έρευνας, οι μητέρες που κατανάλωναν μεγάλη ποσότητα γάλακτος, είχαν και θυγατέρες που επίσης έπιναν μεγάλη ποσότητα γάλακτος. Άλλη έρευνα βρήκε ότι οι θυγατέρες, των οποίων οι μητέρες κατανάλωναν μεγάλες ποσότητες φρούτων και λαχανικών, ομοίως κατανάλωναν και οι ίδιες πολλά φρούτα και λαχανικά (Galloway et al., 2005). Επιπλέον, τα παιδιά που έβλεπαν τους γονείς τους να κάνουν δίαιτα θεωρούσαν ότι αυτός ο τρόπος διατροφής ήταν ο φυσιολογικός. Τα διατροφικά πρότυπα είναι όμοια μεταξύ των μελών της οικογένειας, ειδικά μεταξύ των μητέρων και των θυγατέρων τους (Birsch & Fisher, 2000).

Συμπερασματικά, πέρα από τα γονίδια, το οικογενειακό περιβάλλον παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των ιδιαίτερων διατροφικών επιλογών και συμπεριφορών. Είναι προτιμότερο οι γονείς να έχουν την ευθύνη παροχής υγιεινών τροφίμων και σπιτικών μαγειρεμένων φαγητών στα παιδιά τους και να αφήσουν τα ίδια να καταναλώσουν όση τροφή επιθυμούν. Όταν τα παιδιά τρώνε υγιεινά και λαμβάνουν τα συστατικά που έχουν ανάγκη, έχουν περισσότερες ευκαιρίες να αποκτήσουν ένα υγιές βάρος, καθώς και έναν γενικότερα υγιεινό τρόπο ζωής που θα τα βοηθήσει να αντεπεξέρχονται στις καθημερινές τους δραστηριότητες.

Βιβλιογραφία

1. Ανυσιάδου, Μ. (2009). Οι προτιμήσεις των εφήβων σε ζαχαρούχα ποτά και νερό, Πτυχιακή Μελέτη, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
2. Ambrosini, G.L., Oddy, W.H., Robinson, M., O'Sullivan, T.A., Hands, B.P., de Klerk, N.H., Silburn, S.R., Zubrick, S.R., Kendall, G.E., Stanley, F.J. & Beilin, L.J. (2008). Adolescent dietary patterns are associated with lifestyle and family psycho-social factors. *Public Health Nutrition*, 1-9.
3. Birsch, L.L. & Fisher, J.O. (2000). Mother's child-feeding practices influence daughters' eating and weight. *American Journal of Clinical Nutrition*, 71, 1054-1061.
4. Casey, R. & Rozin, P. (1989). Changing children's food preferences: Parent opinions. *Appetite*, 12, 171-182.
5. Fisher, J.O. & Birsch, L.L. (1995). Fat preferences and fat consumption of 3-to 5-year old children are related to parental adiposity. *Journal of the American Dietetic Association*, 95, 759-764.
6. Fisher, J.O., Mitchell, D.C., Smiciklas-Wright, H. & Birsch, L.L. (2002). Parental influences on young girls' fruit and vegetable, micronutrient, and fat intakes. *Journal of the American Dietetic Association*, 102, 58-64.
7. Galloway, A.T., Fiorito, L., Lee, Y. & Birsch, L.L. (2005). Parental pressure, dietary patterns, and weight status among girls who are "picky eaters". *Journal of the American Dietetic Association*, 105, 541-548.
8. Hanson, N.I., Neumark-Sztainer, D., Eisenberg, M.E., Story, M. & Wall, M. (2005). Associations between parental report of the home food environment and adolescent intakes of fruits, vegetables and dairy foods. *Public Health Nutrition*, 8(1), 77-85.
9. Manios, Y. & Costarelli, V. (2009). *Epidemiology of obesity in children and adolescents-prevalence and etiology* (Part I: Descriptive Epidemiology/ Europe and Russia), edited by Luis Moreno, Iris Pigeot & Wolfgang Ahrens. *Springer* (in press).
10. Manios, Y., Harizani, K., Markakis, G., Galani, P. & Manios, T. (2005). Relating fruit and vegetable consumption in households with residue generation and utilization in the city of Heraklion, Crete, Greece. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 12, 1-9.

11. Manios, Y., Kourlaba, G., Kondaki, K., Grammatikaki, E., Anastasiadou, A. & Roma-Giannikou, E. (2009). Obesity and television watching in preschoolers in Greece: The GENESIS study. *Obesity*, 17(11), 2047-2053.
12. Patrick, H. & Nicklas, T.A. (2005). A review of family and social determinants of children's eating patterns and diet quality. *Journal of the American College of Nutrition*, 24(2), 83-92.
13. Rolls, B.J., Fedoroff, I.C. & Guthrie, J.F. (1991). Gender differences in eating behavior and body weight regulation. *Health Psychology*, 10, 133-142.
14. Woodruff, S.J. & Hanning, R.M. (2009). Associations between family dinner frequency and specific food behaviors among grade six, seven, and eight students from Ontario and Nova Scotia. *Journal of Adolescent Health*, 44, 431-436.

10.

«Γυναικεία Επιχειρηματικότητα στην Ύπαιθρο – Δικτύωση των Γυναικείων Συνεταιρισμών»

*Αφροδίτη Κλαυδιανού, Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, Τμήμα Γεωπονίας*

Αξιότιμοι επίσημοι προσκεκλημένοι,

Αξιότιμες φίλες αγρότισσες,

Αξιότιμες κυρίες και κύριοι.

1. Εισαγωγικά

Η πληθυσμιακή ερήμωση, η οποία έχει ως αποτέλεσμα και την οικονομική συρρίκνωση, είναι οι συχνότεροι όροι που χρησιμοποιούνται όταν θέλουμε να περιγράψουμε κυρίως τις αγροτικές ορεινές και μειονεκτικές περιοχές όχι μόνο της Ελλάδος, αλλά και γενικότερα των χωρών της Μεσογείου και τις περισσότερες φορές και των χωρών της Κ. και Β. Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα πιο γνωστά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν σήμερα αυτές τις περιοχές είναι:

- η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης,
- τα χαμηλά εισοδήματα,
- οι ανεπαρκείς κοινωνικές και τεχνικές υποδομές,
- η γήρανση του/της αρχηγού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και ακόμη
- ένα υποβαθμισμένο πλαίσιο ζωής για τους κατοίκους αυτών των περιοχών.

Η μετεξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, η οποία τα τελευταία χρόνια δίνει κυρίως έμφαση στην «αγροτική» και όχι πλέον στη «γεωργική» ανάπτυξη, επισφραγίζει κυρίως την ανάπτυξη των «νέων ιδεών» και προωθεί «καινούριες πολιτικές» για τον αγροτικό χώρο. Η πολιτική της Ε.Ε. για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου στοχεύει κυρίως στη δημιουργία προϋποθέσεων, ώστε «να πυκνώσουν», όπως λένε, οι οικονομικές δραστηριότητες μέσα στον αγροτικό χώρο, δηλαδή να υπάρξουν «βιώσιμες» δραστηριότητες κυρίως σε μη ευνοημένες περιοχές του αγροτικού χώρου (ορεινές, μειονεκτικές κ.λ.π.), ώστε οι περιοχές αυτές να αναπτύξουν την ανταγωνιστικότητά τους τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό, αλλά και σε ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο, το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η «διαφορετικότητα» των αγροτικών περιοχών, τόσο σε ευρωπαϊκό

επίπεδο όσο και μέσα σε κάθε χώρα (π.χ. στην Ελλάδα), στο οποίο σημείο επικεντρώνεται τα τελευταία χρόνια η προσοχή αλλά και το ενδιαφέρον της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Η κάθε περιοχή έχει τα δικά της πρότυπα κοινωνικής ζωής και η πολιτισμική κληρονομιά κάθε περιοχής μαζί με τους φυσικούς πόρους που διαθέτει, όλα αυτά κατάλληλα αξιοποιούμενα μπορούν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας τέτοιας οικονομικής και κοινωνικής ζωής, που τουλάχιστον μπορούν να προδιαγράψουν ή να υποσχεθούν τη βιωσιμότητά της.

Μέσα στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της εξέλιξης της τεχνολογίας, στην εποχή μας, η προώθηση πολιτικών που αναδεικνύουν τη μοναδικότητα κάθε αγροτικής περιοχής π.χ. σε προϊόντα Προστατευμένης Γεωγραφικής Ένδειξης ή Προστατευμένης Ονομασίας Προέλευσης, σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, σε παράδοση και πολιτιστική κληρονομιά, σε αξιοποίηση φυσικών πόρων και κοινωνικές εξυπηρετήσεις κ.λπ. μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στη βιωσιμότητα της συγκεκριμένης αγροτικής περιοχής στηρίζοντας τόσο την τοπική ταυτότητά της, όσο και την υπερηφάνεια της τοπικής κοινωνίας.

2. Γυναίκες και ευκαιρίες απασχόλησης - Επιχειρηματικότητα

Η εξέλιξη της απασχόλησης τις τελευταίες δεκαετίες δείχνει μια ταχύτατη μείωση των θέσεων εργασίας στη γεωργία ως τις αρχές και αυτής της δεκαετίας. Η ανεργία αυξήθηκε σημαντικά, οι νέοι άνεργοι υπερδιπλασιάστηκαν και κυρίως οι άνεργες γυναίκες υπερβαίνουν σε απόλυτους και σχετικούς αριθμούς τους άνεργους άνδρες. Στη γεωργία, η απώλεια θέσεων εργασίας του γυναικείου πληθυσμού ήταν ιδιαίτερα μεγάλη, ενώ ο ενεργός γυναικείος πληθυσμός που απασχολήθηκε στον πρωτογενή τομέα μειώθηκε από το 61,9% το 1971 στο 12,3% το 2001.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι σε παγκόσμιο επίπεδο η αύξηση της ανεργίας αφορά κυρίως χάσιμο θέσεων εργασίας των γυναικών: σύμφωνα με την έκθεση της UNICEF, στην Ελλάδα η ανεργία των γυναικών κάτω των 24 ετών φθάνει το 37%, ενώ για τους άνδρες είναι 20%. Η Ελλάδα στον πίνακα των χωρών της Ε.Ε. κατατάσσεται 3^η, με 1^η την Ισπανία (51%) και 2^η την Ιταλία (39%) όσον αφορά το ποσοστό ανέργων νέων γυναικών κάτω των 24 ετών.

Στην περίπτωση των γυναικών της υπαίθρου, η δυνατότητα επιχειρηματικής αξιοποίησης ασχολιών της άτυπης (οικιακής) οικονομίας δίνει πολλές διεξόδους επαγγελματικής κατοχύρωσης για τις ίδιες, δυνατότητες ανάδειξης της πολιτισμικής

κληρονομιάς στο χώρο που ζουν και πρόσθετο εισόδημα στο νοικοκυριό. Πολυδραστηριότητα ή πολυαπασχόληση και επιχειρηματικότητα αποτελούν σήμερα την πολιτική για την τοπική ανάπτυξη.

Αγροτουρισμός, πολιτιστική κληρονομιά και αναβίωση παραδοσιακών γεωργικών τεχνικών (χειροτεχνία/οικοτεχνία, μαγειρική/παρασκευή τοπικών εδεσμάτων) αποτελούν τις κύριες πηγές που μπορούν να αξιοποιηθούν. Και αυτό γιατί δίνουν τη δυνατότητα να αξιοποιηθεί ο φυσικός πλούτος της κάθε περιοχής, να επαγγελματοποιηθούν μορφές απασχόλησης της άτυπης οικονομίας (οικιακής οικονομίας), να αξιοποιηθεί υποαπασχολούμενο ή και σχολάζον εργατικό δυναμικό, όπως είναι το μεγαλύτερο μέρος των αγροτισσών, να αναβιώσουν ήθη/έθιμα και παραδόσεις, να εφαρμοστούν γεωργικές τεχνικές φιλικές προς το περιβάλλον, να λειτουργήσουν διαφόρων μορφών τοπικές αγορές. Δίνουν τη δυνατότητα αύξησης των θέσεων εργασίας και ταυτόχρονα αναβάθμισης της ποιότητας ζωής στην περιοχή.

Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα, τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα αγροτικής ανάπτυξης βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές που βρισκόταν σε κρίση ή σε πολύ μειονεκτικές περιοχές και δημιουργήθηκαν με τη στήριξη των τοπικών ομάδων δράσης. Στην πραγματικότητα, «δεν είχαν άλλη προοπτική επιβίωσης ή άλλη επιλογή από το να αναλάβουν οι ίδιοι οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών, και στην προκειμένη περίπτωση οι γυναίκες-αγρότισσες, δράση!».

Υπάρχουν ακόμη πολλά πεδία για επιχειρηματική δραστηριότητα των γυναικών στον αγροτικό χώρο, όπως η οργάνωση παροχής υπηρεσιών εστίασης (catering), η οργάνωση σταθμών φροντίδας παιδιών, η ημερήσια φροντίδα ηλικιωμένων (φροντίδα στο σπίτι).

3. Προφίλ και δυναμική των συνεταιρισμένων γυναικών

Στο σημείο αυτό θεωρώ ότι είναι σκόπιμο και ενδιαφέρον να αναφέρω μερικά πολύ ενδεικτικά αποτελέσματα από μελέτες σκοπιμότητας που αφορούν στο προφίλ και στη δυναμική των συνεταιρισμένων γυναικών.

Στις μελέτες αυτές συμμετείχαν συνολικά 16 Γυναικείες Γεωργοσυνεταιριστικές Επιχειρήσεις με δείγμα πληθυσμού 166 ενεργά μέλη.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Η πλειοψηφία των μελών των Συνεταιρισμών είναι ηλικίας από 38 ετών και άνω, κατά μέσο όρο απόφοιτες Δημοτικού, ως επάγγελμα δηλώνουν κυρίως

αγρότισσες, ασχολούνται παράλληλα με τα οικιακά και είναι ενεργά μέλη στο συνεταιρισμό.

- Οι μεγαλύτερης ηλικίας γυναίκες γνωρίζουν την παραγωγική διαδικασία, αλλά οι μικρότερης ηλικίας είναι εξοικειωμένες περισσότερο με τη σύγχρονη τεχνολογία.
- Διαθέτουν περίπου 6 ώρες ημερησίως στην οικογένεια, 5 περίπου ώρες ημερησίως στο Συνεταιρισμό ή/ και στη γεωργία ανάλογα με την εποχή, ενώ βασικό μειονέκτημα της απασχόλησης στο Συνεταιρισμό, εκτός του χαμηλού τελικού εισοδήματος, είναι ότι δε διαθέτουν οι ίδιες χρόνο για πλήρη απασχόληση, εξαιτίας της οικογένειας.
- Ως πλεονέκτημα της απασχόλησης στο Συνεταιρισμό θεωρούν την ανάπτυξη κοινωνικότητας, την απόκτηση επαγγελματικής ταυτότητας, την απόκτηση γνώσεων και εμπειρίας, τη συμβολή στην παραμονή των νέων στον αγροτικό χώρο, το επιπλέον εισόδημα για την οικογένεια, τη δυνατότητα για ελαστικό ωράριο, εργασία κοντά στο σπίτι.
- Αιτίες δημιουργίας των Συνεταιρισμών: οικονομικοί και κοινωνικοί λόγοι, αλλά και λόγοι διατήρησης και αξιοποίησης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.
- Το 98% θεωρεί ότι με τη χρήση Η/Υ και τη δικτύωση των επιχειρήσεων θα έχουν πρόσβαση σε νέες αγορές και θα συνδυάσουν καλύτερα την οικογενειακή και επαγγελματική τους ζωή με την πώληση προϊόντων σε εμπόρους και καταναλωτές από το σπίτι τους.
- Οι ίδιες θεωρούν ως δυνατά σημεία των Συνεταιρισμών τους: την ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών, τη δυναμικότητα, το ικανό εργατικό δυναμικό, το όραμα, την ικανή ηγεσία.
- Αδύνατα σημεία των Συνεταιρισμών τους: την έλλειψη ταμειακής ρευστότητας, την αναποτελεσματική προώθηση προϊόντων, την έλλειψη κατάλληλου δικτύου διανομής, την έλλειψη φήμης και πολλές φορές κατάλληλης συσκευασίας- πιστοποίησης- τυποποίησης.
- Οι εκπαιδευτικές ανάγκες επικεντρώνονται σε 4 θεματικές ενότητες:
  - Οργάνωση παραγωγής/ Διοίκηση.
  - Προώθηση/ Marketing.
  - Αειφόρο Ανάπτυξη.

- Χρήση Η/Υ και Internet.

4. Προώθηση και Δικτύωση

Ένα σημαντικό ζήτημα που συνδέεται με την προώθηση των προϊόντων ή υπηρεσιών των μικρών επίλεκτων αγορών είναι η *τοπική διάσταση*. Η σύνδεση δηλαδή των προϊόντων και υπηρεσιών με την τοπική ταυτότητα, έτσι ώστε ο καταναλωτής/πελάτης να μπορεί να συνδέει ορισμένα ποιοτικά προϊόντα με μια συγκεκριμένη περιοχή και να μπορούν έτσι οι αγορές αυτές να λειτουργούν πολλαπλασιαστικά στον τουρισμό και στον τομέα λοιπών υπηρεσιών της περιοχής.

Βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα των Γυναικείων Γεωργοσυνεταιριστικών Επιχειρήσεων είναι η *ενδυνάμωση και προώθηση διαδικασιών συμμετοχικότητας και συνεργασίας των γυναικείων πρωτοβουλιών* αφενός με τους τοπικούς φορείς και άλλες τοπικές ομάδες και αφετέρου η διασύνδεση των γυναικείων δραστηριοτήτων μεταξύ τους, για την ανταλλαγή πληροφοριών, καλών πρακτικών και την κοινή δράση για τη διεύρυνση της παρουσίας τους στην τοπική, εθνική και διεθνή αγορά.

Όλα τα παραπάνω παραπέμπουν σε δύο όρους, που αποτελούν σήμερα, όπως λένε οι ειδικοί, τις «μαγικές» λέξεις στο χώρο της γυναικείας επιχειρηματικότητας: α) «συμβουλευτική» και β) «δικτύωση».

A) Ο ρόλος της συμβουλευτικής είναι να αυξήσει την αυτενέργεια (self-efficacy) της γυναίκας, να τη βοηθήσει να δει ότι είναι ικανή να θέσει και να επιτύχει στόχους. Να γνωρίσει τις δεξιότητές της και να πληροφορηθεί και ενημερωθεί για τις δυνατότητες που της παρέχονται να αξιοποιήσει οικονομικές χρηματοδοτικές πηγές για να στήσει μια επιχείρηση.

B) Ο όρος «δικτύωση» αποδίδει την ένταξη μιας επιχειρηματικής δράσης σε ένα σύστημα συλλογικών δράσεων και παρεμβάσεων ικανών να αντιμετωπίσουν οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες που δεν καλύπτονται επαρκώς από την ατομική, ασυντόνιστη και αποσπασματική δράση. Η δικτύωση είναι πρωταρχικής σημασίας στην περίπτωση των γυναικείων συνεταιρισμών, οι οποίοι αναπτύχθηκαν σε μικρές κοινότητες από γυναίκες σχετικά μεγάλης ηλικίας, σε ένα σχετικά δυσμενές κοινωνικοοικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον.

Ένα σημαντικό βήμα οριζόντιας δικτύωσης των γυναικείων συνεταιρισμών στην Ελλάδα είναι η ίδρυση της Ένωσης Γυναικείων Συνεταιρισμών το 1999, με φιλόδοξους στόχους όπως την ενδυνάμωση, διεύρυνση και συντονισμό ενός μεγάλου εύρους δραστηριοτήτων που αφορούν την εμπορία, τη διαφήμιση και προώθηση

προϊόντων και υπηρεσιών, την επαγγελματική κατάρτιση των μελών, τη συμμετοχή τους σε συναντήσεις στη χώρα και στο εξωτερικό, τη διευκόλυνση της δανειοδότησης, τη διασύνδεση με αναπτυξιακούς και τοπικούς οργανισμούς. Ωστόσο, το γεγονός ότι στην Ένωση δεν έχει ενταχθεί ακόμη παρά μικρός αριθμός (16) από τους 100 και πλέον γυναικείους συνεταιρισμούς που υπάρχουν στη χώρα, δείχνει ότι έχει μπροστά της πολύ δρόμο ακόμη για την υλοποίηση των στόχων της.

Η εμπειρία μας από τη δικτύωση 17 Γυναικείων Γεωργοσυνεταιριστικών Επιχειρήσεων στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL και της Α.Σ. «ΗΡΑ» ήταν πολύ θετική. Η δικτύωση με γερμανικές αντίστοιχες επιχειρήσεις μέσω της ιστοσελίδας www.ecojobs.gr, η δικτύωση με πορτογαλικές επιχειρήσεις μέσω της ιστοσελίδας www.agrofolk.com, και η δικτύωση των 17 γυναικείων συνεταιρισμών μεταξύ τους μέσω της ιστοσελίδας www.agroshop.gr, προσπάθησαν να προωθήσουν τη δικτύωση, την ενδοεπικοινωνία και τη συλλογικότητα σε όλο της το εύρος με μεγάλη επισκεψιμότητα και ωφέλιμα αποτελέσματα για τους συνεταιρισμούς που δικτυώθηκαν.

Μέχρι σήμερα έχουν επισκεφτεί ~3000 άτομα την ιστοσελίδα www.agrofolk.com και ~5000 άτομα την ιστοσελίδα www.agroshop.gr. Πολλοί ιδιώτες έχουν επικοινωνήσει μαζί μας με ενδιαφέρον για παραγγελίες/ αγορά σε λιανική, κ.λπ.

Μετά από όσα ειπώθηκαν πιστεύουμε ότι η επέκταση π.χ. της συγκεκριμένης ιστοσελίδας ή η δημιουργία μιας άλλης και η καταγραφή/ είσοδος και των υπολοίπων Γυναικείων Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών (συνολικά περίπου 100) και η δικτύωσή τους, θα δώσει, μέσα από την ανάδειξη και προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών τους, μέσω του διαδικτύου νέες προοπτικές για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής ταυτότητας τόσο των επιχειρήσεων όσο και των μελών τους μεμονωμένα. Έτσι, η απόκτηση ικανοποιητικού εισοδήματος των μελών των Γυναικείων Συνεταιρισμών μπορεί να οδηγήσει- εκτός της κοινωνικής καταξίωσης- στην προσέλκυση νέων μελών, νεαρής ηλικίας με σχετικά υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, στη μείωση της ανεργίας των γυναικών της υπαίθρου μέσα από την ίδρυση νέων Συνεταιρισμών, καθώς και στην παραμονή νέων στον αγροτικό χώρο.

Εμείς, από την πλευρά μας, -διαθέτοντας την τεχνογνωσία- μπορούμε να βοηθήσουμε προς την κατεύθυνση αυτήν εφ' όσον υπάρξει ενδιαφέρον και στήριξη από τη Δ/ση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας και την πολιτική ηγεσία.

Σας ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας

11.

«Διαχείριση κρίσεων σε θέματα υγείας – Η πανδημία H1N1»

Τζένη Κουρέα – Κρεμαστινού, Καθηγήτρια Δημόσιας Υγείας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιστορία της γρίπης χρονολογείται από το 412 π.Χ. όταν ο Ιπποκράτης περιέγραψε επιδημία γριπώδους συνδρομής. Στον προηγούμενο αιώνα παρατηρήθηκαν 3 μεγάλες πανδημίες γρίπης: το 1918 (ιός τύπου A, H₁N₁ Ισπανική γρίπη), το 1957 (ιός τύπου A, H₂N₂ Ασιατική γρίπη)⁽¹⁾ και το 1968 (ιός τύπου A, H₃N₂, Hong - Kong)⁽²⁾.

Τα τελευταία χρόνια την παγκόσμια κοινότητα απασχολεί η δραστηριότητα των ιών της γρίπης και η πιθανότητα εμφάνισης πανδημίας από ένα νέο στέλεχος (πχ. το 2006, διαδικασίες επιδημιολογικής επιτήρησης και παρέμβασης κινητοποίησε ο ιός της γρίπης H₅N₁, γνωστός ως ιός της γρίπης των πτηνών).⁽³⁾

Πρόσφατα, ένας νέος ιός γρίπης A (H₁N₁) εμφανίστηκε και πολύ γρήγορα αποτέλεσε ένα παγκόσμιο πρόβλημα δημόσιας υγείας προκαλώντας την κινητοποίηση μηχανισμών προάσπισης της υγείας σε επίπεδο πληθυσμών. Ο νέος ιός πρωτοαναγνωρίστηκε στις 17 Απριλίου 2009 σε 2 παιδιά από την Καλιφόρνια που είχαν επιστρέψει από ταξίδι στο Μεξικό. Πολύ γρήγορα εντοπίστηκαν και άλλα κρούσματα στην περιοχή του Μεξικού. Ο νέος αυτός ιός έμοιαζε αρκετά με ιό που προσβάλλει τους χοίρους για αυτό και αρχικά η γρίπη χαρακτηρίστηκε ως γρίπη των χοίρων. Αυτό είχε σαν συνέπεια να υπάρχουν αρχικά ερωτήματα για την κατανάλωση χοιρινού κρέατος.⁽⁴⁾

Ο ΝΕΟΣ ΙΟΣ H₁N₁

Ο συγκεκριμένος ιός της νέας γρίπης A(H₁N₁) αποτελεί ένα μονής αλυσίδας RNA ιό που δεν έχει κυκλοφορήσει ξανά στο ανθρώπινο είδος.⁽⁵⁾

Αποτελεί μια αντιγονική μεταβολή (shift) παλιότερων στελεχών του ιού, δηλαδή οργάνωση εκ νέου ολόκληρου του γενετικού υλικού του ιού και ανάπτυξη ενός εντελώς νέου στελέχους. Η αντιγονική μεταβολή συμβαίνει όταν υπάρξει σε ένα κύτταρο συνλοίμωξη από δύο ή και περισσότερους τύπους ιών της γρίπης. Στην περίπτωση αυτή το κύτταρο λειτουργεί ως «δοχείο ανάμειξης» του RNA των παλαιών στελεχών με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός νέου στελέχους με RNA που

έχει στοιχεία από τους προηγούμενους ιούς. Εάν το νέο στέλεχος έχει την ιδιότητα μετάδοσης από άνθρωπο σε άνθρωπο μπορεί να συμβεί πανδημία αφού ο πληθυσμός δεν έχει ανοσία στο νέο στέλεχος του ιού.^(5,6)

Ο συγκεκριμένος τύπος ιού H₁N₁ προέκυψε από τον ανασυνδιασμό γονιδίων που κυκλοφορούν στους χοίρους της Β. Αμερικής (αλλήλια PB2, PB1, PA, HA, NP και NS) της Ευρώπης και της Ασίας (αλλήλια NA και M), γονίδια από τη γρίπη των πτηνών και γονίδια από την εποχιακή γρίπη των ανθρώπων. Δηλαδή ο ιός της «νέας γρίπης» αποτελεί έναν τετραμερή ανασυνδιασμό άλλων ιών της γρίπης.⁽⁵⁾

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Από τα στοιχεία που υπάρχουν μέχρι τον Ιούλιο του 2009 προκύπτει ότι έχουν σημειωθεί διεθνώς 115000 κρούσματα, εκ των οποίων τα 572 ήταν θανατηφόρα. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο συνολικός αριθμός των κρουσμάτων ανέρχεται σε 13796, τέσσερα εκ των οποίων 16 ήταν θανατηφόρα¹.

Γενικά τα θανατηφόρα κρούσματα αφορούσαν ενήλικες μεταξύ 20 -59 ετών ενώ στη πλειοψηφία τους υπέφεραν και από άλλα νοσήματα όπως διαβήτης, άσθμα, χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια, καρδιολογικά προβλήματα κακοήθη παχυσαρκία και διαφόρων τύπων ανοσοανεπάρκειες ή βρίσκονταν σε κατάσταση εγκυμοσύνης.^(7,8,9,10) Η θνητότητα διεθνώς είναι μικρότερη του 1%. Εξάιρεση αποτελεί το Μεξικό που η θνητότητα σε όλες τις ηλικίες φτάνει το 2%.

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

Το εύρος της κλινικής έκφρασης της νέας γρίπης Α (H₁N₁) ποικίλει. Μπορεί να εκδηλώνεται από απύρετη ήπια λοίμωξη του ανώτερου αναπνευστικού έως και διάμεση πνευμονία με υψηλή θνητότητα.⁽¹¹⁾ Η πλειοψηφία των κρουσμάτων εμφανίζουν ήπια νόσηση λίγων ημερών. Τα συχνότερα συμπτώματα περιλαμβάνουν βήχα, πυρετό, δυσκαταποσία, κακουχία και πονοκέφαλο. Ο πυρετός δεν είναι σταθερό κλινικό σύμπτωμα (1 στους 6 ασθενείς που νοσηλεύτηκαν ήταν απύρετοι).⁽⁹⁾ Συμπτώματα από το γαστρεντερικό σύστημα όπως ναυτία, εμετός και διαρροϊκές κενώσεις συναντώνται σε ποσοστό άνω του 38% στους μη νοσηλευόμενους ασθενείς στην Αμερική.^(9,11)

¹ Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.ecdc.eu Προσπελάστηκε την 21 Ιουλίου 2009.

Τα περισσότερα θανατηφόρα κρούσματα κατέληξαν συνεπεία του συνδρόμου οξείας αναπνευστικής ανεπάρκειας (ARDS syndrome) ή ανεπάρκειας πολλαπλών οργάνων περίπου 10 μέρες (εύρος 2-32 ημ.) μετά την έναρξη της νόσου. ⁽⁸⁾

ΤΡΟΠΟΣ ΜΕΤΑΔΟΣΗΣ

Ο χρόνος επώασης της νέας γρίπης δεν φαίνεται να διαφέρει από αυτόν της εποχιακής γρίπης. Κυμαίνεται από 1 έως 7 ημέρες, με μέση διάρκεια 1 έως 4 ημ. ⁽¹²⁾

Ο ιός της νέας γρίπης μεταδίδεται όπως και ο ιός της εποχιακής γρίπης. Μεταδίδεται με άμεση επαφή από άνθρωπο σε άνθρωπο με το βήχα, το φτάρνισμα (μέσω μεγάλων σταγονιδίων που μπορούν να ταξιδέψουν έως και 2 μέτρα από το σημείο εκπομπής) ή με έμμεση επαφή μολυσμένων αντικειμένων. Μελέτες εκτιμούν ότι ο ιός της γρίπης επιβιώνει 2-8 ώρες σε επιφάνειες όπως θρανία, πόμολα, κλινοσκεπάσματα κλπ. ⁽¹²⁾

Ο χρόνος μεταδοτικότητας δε διαφέρει από αυτόν της κοινής εποχιακής γρίπης και είναι μια ημέρα πριν έως και 7 ημέρες μετά την έναρξη των συμπτωμάτων. Τα παιδιά κυρίως της προσχολικής ηλικίας μπορεί να μεταδίδουν τον ιό για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. ^(6,13)

Λοίμωξη από τον ιό H₁N₁ δεν μπορεί να επιτευχθεί από την κατανάλωση χοιρινού κρέατος, ούτε από την πόση ύδατος. Δεν υπάρχουν ωστόσο, ακόμη μελέτες που να τεκμηριώνουν τα ανωτέρω. Υπάρχουν όμως πληθώρα ερευνών που καταλήγουν σε ανάλογα συμπεράσματα για τον ιό H₅N₁ που αδρανοποιείται με το βρασμό και τη χλωρίωση, ιδιότητες που έμμεσα μπορούν να αποδοθούν και στον H₁N₁. ⁽¹²⁾

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ

Ήδη, από το 2005 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) με στόχο την καλύτερη επιτήρηση της γρίπης και του ενδεχόμενου εμφάνισης πανδημίας, έχει καταρτίσει επιχειρησιακά σχέδια αντιμετώπισης της πανδημίας που αποτελούνται από 6 γενικές φάσεις και 2 φάσεις για μετά την πανδημία. ⁽¹⁴⁾

Κάθε φάση περιλαμβάνει διάφορα επίπεδα ανταπόκρισης και δράσεων. Ο σχεδιασμός και ο συντονισμός των φάσεων αυτών είναι δυναμικός και προσαρμόζεται στις επιδημιολογικές ανάγκες που προκύπτουν με την εμφάνιση νέων τύπων του ιού της γρίπης, όπως συνέβη με τον ιό της γρίπης των πτηνών H₅N₁.

Έτσι, η ανάδυση του ιού της νέας γρίπης H₁N₁ δημιούργησε την ανάγκη του επαναπροσδιορισμού των φάσεων της πανδημίας και την αναθεώρηση των ορισμών τους που πλέον έχουν ως εξής:

Οι φάσεις της πανδημίας:

Φάση 1: Δεν υπάρχει νέος υπότυπος του ιού σε ανθρώπους. Υπάρχει υπότυπος ιού της γρίπης στα ζώα που δεν έχει όμως τη δυνατότητα να μολύνει ανθρώπους.

Φάση 2: Υπάρχει ιός που ενδημεί σε κατοικίδια ή άγρια ζώα που είναι γνωστό ότι μπορεί να μολύνει ανθρώπους και δυνητικά αντιπροσωπεύει σημαντικό κίνδυνο πανδημίας.

Φάση 3: Εμφανίζεται νέος υπότυπος του ιού σε ανθρώπους ή στα ζώα. Δεν μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο ή είναι σπάνια η μετάδοση του μετά από στενή επαφή.

Φάση 4: Δυνατότητα μετάδοσης από άνθρωπο σε άνθρωπο του ιού που έχει προκύψει από ανασυνδυασμό ιών ανθρώπων ή ζώων. Παρατηρούνται συρροές κρουσμάτων σε επίπεδο κοινότητας από το νέο υπότυπο του ιού

Φάση 5: Ο υπότυπος της προηγούμενης φάσης έχει τη δυνατότητα να προκαλεί επιδημίες σε επίπεδο κοινότητας σε δύο ή περισσότερες χώρες μιας περιοχής (region) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας που πρακτικά ταυτίζεται με την αντίστοιχη ήπειρο.⁽¹⁶⁾

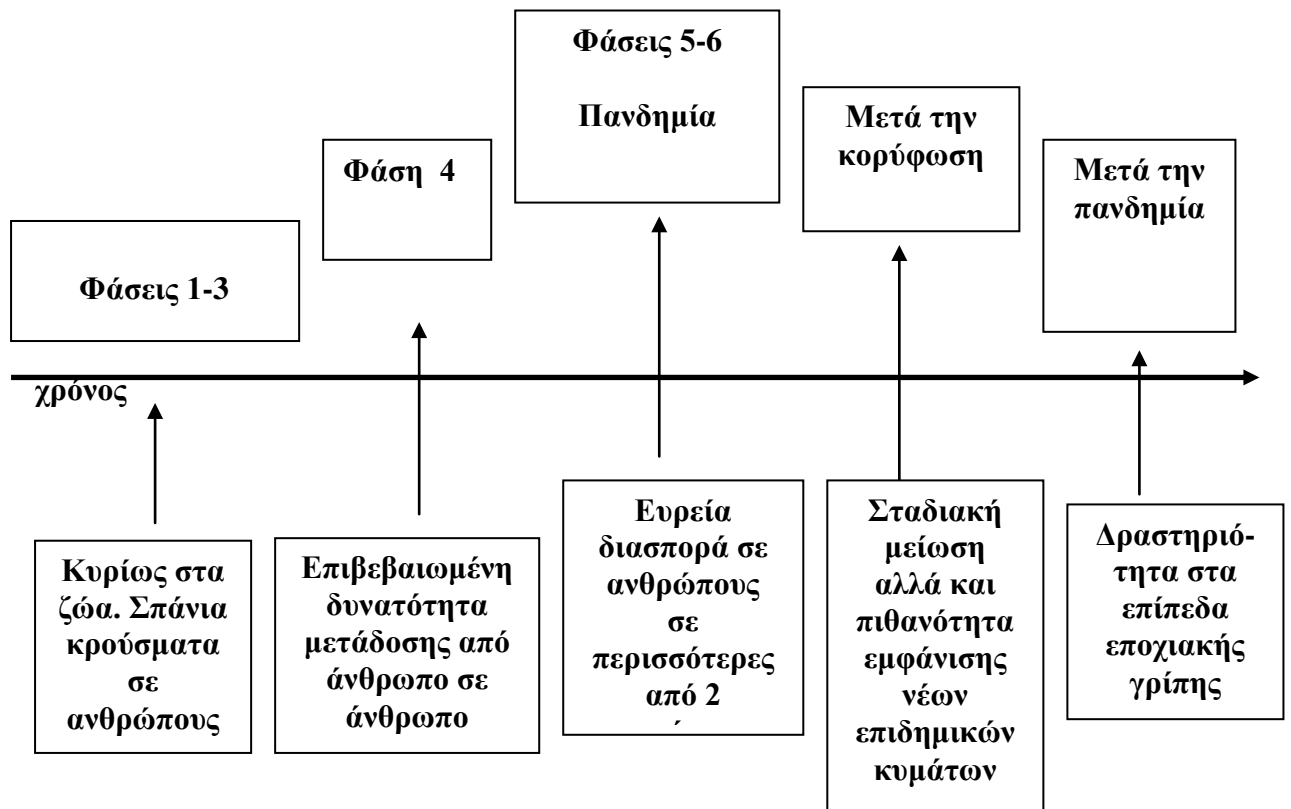
Φάση 6: Στα κριτήρια της προηγούμενης φάσης προστίθενται η αύξηση των κρουσμάτων και η εκδήλωση επιδημιών σε τουλάχιστον μια χώρα και άλλης περιοχής (πρακτικά ήπειρο) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας.

Η περίοδος μετά την κορύφωση της επιδημίας: Με βάση τα συστήματα επιδημιολογικής επιτήρησης των περισσότερων χωρών τα κρούσματα σταδιακά αρχίζουν να μειώνονται. Εντούτοις υπάρχει η πιθανότητα εμφάνισης νέων επιδημικών κυμάτων .

Η περίοδος μετά την πανδημία: Με βάση τα συστήματα επιδημιολογικής επιτήρησης των περισσότερων χωρών, η δραστηριότητα των κρουσμάτων γρίπης έχει επιστρέψει στα επίπεδα που αναμένονται για την εποχιακή γρίπη.

Σχήμα 1: Οι φάσεις της πανδημίας⁽¹⁵⁾

Μέχρι τον Ιούνιο του 2009 περισσότερες από 70 χώρες είχαν δηλώσει επιβεβαιωμένα κρούσματα από τον ιό H₁N₁ της νέας γρίπης. Τα περισσότερα κρούσματα είχαν επιδημιολογική σύνδεση με ταξίδι ή εμφανίστηκαν σε περιοχές με επιδημίες σε τοπικό επίπεδο.

Στις 11 Ιουνίου 2009 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ανέβασε το επίπεδο ετοιμότητας για πανδημία στη φάση 6. Αυτό αντανακλά το γεγονός της διασποράς της λοίμωξης σε πολλές χώρες τουλάχιστον δύο ηπείρων.

Η απόφαση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας να ανεβάσει το επίπεδο ετοιμότητας στη φάση 6 σχετίζεται με τη δυνατότητα διασποράς του ιού σε πολλές χώρες και όχι με τη σοβαρότητα της νόσου ή τον αριθμό των κρουσμάτων που προκαλεί ο ιός H₁N₁.

Κατά τη διάρκεια των φάσεων 5 και 6 η επιτήρηση σε παγκόσμιο επίπεδο μεταφέρεται από το επίπεδο της ετοιμότητας στο επίπεδο των δράσεων με στόχο τη μείωση των επιπτώσεων της πανδημίας στη κοινότητα.

Γενικότερα, τα μέτρα Δημόσιας Υγείας από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας διαρθρώνονται στα εξής επίπεδα.⁽¹⁴⁾

ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

1. Σχεδιασμός και συντονισμός:

Ενθαρρύνεται η συνεργασία μεταξύ των διεθνών οργανισμών ώστε να προγραμματιστούν προσανατολισμένες παρεμβάσεις.⁽¹⁷⁾

2. Επιδημιολογική επιτήρηση:

Η επιδημιολογική επιτήρηση της γρίπης περιλαμβάνει δύο σκέλη, την κλινική επιτήρηση της γριπώδους συνδρομής και την εργαστηριακή επιβεβαίωση, δηλαδή την απομόνωση στελεχών του ιού της γρίπης στις κλινικές περιπτώσεις καθώς και την εφαρμογή προληπτικών μέτρων στον πληθυσμό.

Η επιδημιολογική επιτήρηση μέσω εργαστηρίων γίνεται από 4 κέντρα αναφοράς γρίπης του ΠΟΥ που βρίσκονται στο Λονδίνο, Άτλαντα, Τόκιο, Μελβούρνη και 110 εθνικά ιολογικά εργαστήρια για ανίχνευση τύπων και υποτύπων γρίπης σε περισσότερες από 80 χώρες. Στην Ελλάδα τα κέντρα αναφοράς γρίπης είναι στην Αθήνα το Ελληνικό Ινστιτούτο Παστέρ και στη Θεσσαλονίκη το Β' Μικροβιολογικό Εργαστήριο ΑΠΘ.

3. Δράσεις για τον περιορισμό της διασποράς της λοίμωξης:⁽¹⁸⁾

Σε διεθνές και εθνικό επίπεδο :

α) Μια πανδημία γρίπης, όπως και κάθε άλλο επείγον πρόβλημα Δημόσιας Υγείας επιβάλλει το σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων που σε πολλές περιπτώσεις διαταράσσουν την ισορροπία μεταξύ του ατομικού και του κοινωνικού συμφέροντος. Οι πολιτικοί και οι λειτουργοί Δημόσιας Υγείας καλούνται να σχεδιάσουν νομοθετικά εργαλεία βασισμένα σε αρχές ηθικής, ισότητας, ελευθερίας και προσαρμοσμένα στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο κάθε κράτους. Έτσι, κάθε μέτρο που θα εφαρμοστεί σε περίοδο πανδημίας και που θα περιορίζει ατομικά δικαιώματα και κοινωνικές ελευθερίες θα πρέπει να είναι απόλυτα αναγκαίο και να κινείται στα πλαίσια της λογικής, της ισότητας και δε θα παραβιάζει το εθνικό και διεθνές δίκαιο. Ένα μέρος αυτής της δραστηριότητας αποτελεί ο Διεθνής Υγειονομικός Κανονισμός (ΔΥΚ). Ο ΔΥΚ αποτελεί ένα διεθνές νομικό εργαλείο που έχει ως στόχο τη διασύνδεση των κρατών όλου του κόσμου, προσφέροντας το νομικό πλαίσιο για τη πρόληψη, έλεγχο και την γρήγορη απάντηση σε κάθε πρόβλημα Δημόσιας Υγείας διεθνούς ενδιαφέροντος.⁽¹⁵⁾

β) Σύσταση Συντονιστικής Επιτροπής σε διεθνές και εθνικό επίπεδο με δραστηριότητες που αφορούν το συντονισμό προληπτικών μέτρων, την επάρκεια των αντικών φαρμάκων, την παρασκευή αντικού εμβολίου για το στέλεχος της

πανδημίας και την οργάνωση στρατηγικών εμβολιαστικών προγραμμάτων στον πληθυσμό.

γ) Έκδοση οδηγιών για ατομικά μέτρα πρόληψης.

Οι αρμόδιοι φορείς κάθε κράτους εκδίδουν οδηγίες για την ενημέρωση του γενικού πληθυσμού και ειδικών ομάδων σχετικά με ατομικά μέτρα υγιεινής τα οποία μπορεί να προφυλάξουν από τη νόσο

Ατομικά μέτρα περιορισμού της διασποράς:

- Κάλυψε το στόμα και τη μύτη σου με ένα χαρτομάντιλο όταν βήχεις ή φταρνίζεσαι και πέταξε το αμέσως μετά σε κάδο απορριμμάτων.
- Πρέπει να πλένεις συχνά τα χέρια σου με νερό και σαπούνι, ειδικά μετά το βήχα ή φτάρνισμα. Εξ' ίσου αποτελεσματικά είναι και τα αντισηπτικά διαλύματα (αφού στεγνώσουν στα χέρια σου).
- Απέφυγε να αγγίζεις συχνά τα μάτια, τη μύτη και το στόμα σου.
- Μη συνωστίζεσαι σε κλειστούς χώρους ή απέφυγε τις κοινωνικές επαφές με ασθενείς.
- Εάν αρρωστήσεις, μείνε στο σπίτι σου για 7 ημέρες μετά την έναρξη των συμπτωμάτων σου.

4. Δράσεις στις μονάδες υγείας:^(14,19) Τα νοσοκομεία και γενικότερα οι μονάδες υγείας κάθε χώρας σε περίοδο επιδημίας επιφορτίζονται με μεγάλο όγκο ασθενών. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία τους είναι η αναδιάταξη του προσωπικού για την εξασφάλιση επάρκειας σε χώρους αυξημένης ζήτησης π.χ. εξωτερικά Ιατρεία καθώς και η εφαρμογή συστήματος διαλογής για την αποσυμφόρηση των μονάδων τριτοβάθμιας περίθαλψης.

Σημαντική σε περιόδους επιδημίας θεωρείται και η ενίσχυση των κατ'οίκον ασθενών και των συγγενών τους σε ιατρικά ή και μη αμιγώς ιατρικά προβλήματα (π.χ. ενίσχυση του κοινωνικού ιστού και ψυχολογική στήριξη ασθενών, συγγενών αλλά και εργαζομένων στο χώρο της υγείας).

5. Ενημέρωση και επικοινωνία:

Σε διεθνές επίπεδο ενημέρωση για τα τρέχοντα επιδημιολογικά χαρακτηριστικά του ιού. Σε εθνικό επίπεδο ενημέρωση του κοινού για την πορεία της επιδημίας, για τους

τρόπους μετάδοσης και πρόληψης, τη βαρύτητα της λοίμωξης και τον περιορισμό ή όχι των μετακινήσεων.

6. Μέτρα προφύλαξης για τους ταξιδιώτες.

Ο τελευταίος αιώνας χαρακτηρίστηκε από τη ραγδαία αύξηση των μετακινήσεων σε όλο τον κόσμο. Η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου δημιούργησε νέες επαγγελματικές υποχρεώσεις. Παράλληλα, η ευκολία των μετακινήσεων έκανε προσιτή τη δυνατότητα ταξιδιών αναψυχής και τουρισμού. Στο δεδομένο αυτό σε περιόδους πανδημίας θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία αφού μπορεί να σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη δυνατότητα διασποράς της λοίμωξης.

Για το λόγο αυτό τόσο οι διεθνείς οργανισμοί όσο και οι εμπορικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο χώρο του τουρισμού, υιοθέτησαν πρωτόκολλα με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση του ιού H₁N₁. Σαφείς οδηγίες έχουν αναπτυχθεί για τους τουρίστες κρουαζιερόπλοιων στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Υγιεινής των πλοίων (shipsan trainet project).⁽²⁰⁾

Οδηγίες για τους ταξιδιώτες για την πρόληψη του H₁N₁⁽²¹⁾

Πριν το ταξίδι:

Εάν προγραμματίζεις ταξίδι σε περιοχή που ενδημεί ο ιός ενημερώσου για τα μέτρα πρόληψης και τη δυνατότητα ιατρικής περίθαλψης που πιθανά να χρειαστείς (ιατρική ασφάλεια, έξοδα, βιβλιάριο υγείας). Εάν ανήκεις σε ομάδα υψηλού κινδύνου (άνω των 60 ετών, ή πάσχεις από διαβήτη, καρδιοπάθεια, ΧΑΠ, άσθμα, ανοσοανεπάρκεια ή κάποια κακοήθεια) εμβολιάσου με το εμβόλιο της εποχιακής γρίπης και του πνευμονιοκόκκου.

Ετοίμασε ένα μικρό φαρμακείο με τα συνήθη φάρμακα σου και αντιπυρετικά.

Έλεγξε την υγεία σου πριν το ταξίδι.

Μην ταξιδεύεις άρρωστος.

Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού:

Φρόντισε να ενημερώνεσαι για τη δραστηριότητα του ιού στην περιοχή που βρίσκεσαι και τα μέτρα που εφαρμόζονται από τις κατά τόπους υγειονομικές αρχές.

Πλένε τακτικά τα χέρια σου με τρεχούμενο νερό και σαπούνι. Διαφορετικά χρησιμοποίησε αλκοολούχο αντισηπτικό διάλυμα (με τουλάχιστον 60% αλκοόλ).

Κάλυψε το στόμα σου όταν βήχεις ή φτερνίζεσαι με ένα χαρτομάντιλο. Εάν δεν έχεις χαρτομάντιλο, βήξε στο επάνω μέρος του μανικιού σου.

Απέφυγε να συγχρωτίζεσαι σε κλειστούς χώρους.

Μετά το ταξίδι

Εάν αισθανθείς άρρωστος μείνε στο σπίτι για 7 ημέρες μετά την έναρξη των συμπτωμάτων.

7.Θεραπεία και εμβόλια

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας με βάση τα περιορισμένα δεδομένα για την κλινική πορεία των ασθενών συστήνει στην παρούσα φάση την ακόλουθη θεραπευτική προσέγγιση του H₁N₁:⁽¹¹⁾

Αντικά φάρμακα: Οι αναστολείς της νευραμινιδάσης (από το στόμα η οσελταβιρίνη και εισπνεόμενη η ζαναμιβιρίνη) είναι αποτελεσματικές για τον H1N1. Οι κυκλικές

αμίνες (αμανταδίνη και ριμανταδίνη) δεν συνιστώνται γιατί ο H1N1 είναι ανθεκτικός σε αυτές.

Τα αντιικά φάρμακα (αναστολείς της νευραμινιδάσης) βοηθούν στην ηπιότερη κλινική έκφραση της νόσου αλλά και στην πρόληψη των επιπλοκών. Είναι περισσότερο αποτελεσματικά όταν η έναρξη της χορήγησής τους γίνει στα πρώτα δύο εικοσιτετράωρα από την εμφάνιση των συμπτωμάτων.

Τα αντιικά φάρμακα επίσης είναι χρήσιμα και για τη πρόληψη της νόσου στα άτομα με επιδημιολογική σύνδεση με επιβεβαιωμένα κρούσματα (η αποτελεσματικότητά τους κυμαίνεται από 70-90%).⁽²²⁾

Πρόσφατα ο ΠΟΥ ενημερώθηκε (8 Ιουλίου 2009) από τις υγειονομικές αρχές της Δανίας, Κίνας, Χονγκ-Κονγκ και Ιαπωνίας για την εμφάνιση κρουσμάτων ανθεκτικών στην οσελταμιβίρη (εμπορικό όνομα Tamiflu). Ανθεκτικότητα παρατηρήθηκε σε 3 ασθενείς με ήπια νόσο. Σχεδόν 1000 υπότυποι του πανδημικού στελέχους H1N1 έχουν διερευνηθεί από τα εργαστήρια του ΠΟΥ (global influenza surveillance Network for drug resistance). Όλοι οι υπότυποι βρέθηκαν να είναι ευαίσθητοι στην οσελταμιβίρη και τη ζαναμιβίρη. Παρ'όλα αυτά η κυκλοφορία ανθεκτικού υποτύπου του ιού H1N1 επιβάλλει την εγρήγορση των εργαστηρίων για τον εντοπισμό ανθεκτικών υποτύπων του ιού καθώς και τον αυστηρό έλεγχο της συνταγογράφησης της οσελταμιβίρης σύμφωνα με τις οδηγίες του ΠΟΥ.

Ήπιες περιπτώσεις: Υποστηρικτική αγωγή (παρακεταμόλη, υγρά) για την ανακούφιση των συμπτωμάτων. Ασπιρίνη και άλλα σαλικυλικά δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σε παιδιά και εφήβους γιατί αυξάνουν τον κίνδυνο εμφάνισης του συνδρόμου Reye (βαριά εγκεφαλίτιδα). Στα άτομα υψηλού κινδύνου και τις έγκυες που αρρώστησαν ή ακόμη εάν ήρθαν σε επαφή με επιβεβαιωμένο κρούσμα συνιστάται η χορήγηση αντιικών φαρμάκων. Νοσηλεύόμενοι ασθενείς: Αντική θεραπεία με οσελταμιβίρη ιδιαίτερα στους ασθενείς με διεισδυτική διάμεση πνευμονία. Με τα μέχρι σήμερα δεδομένα φαίνεται ότι η κλινική πορεία των ασθενών με πνευμονία μοιάζει πολύ με την κλινική πορεία λοίμωξης από τον ιό H₅N₁, γι' αυτό ακολουθείται η ίδια θεραπευτική προσέγγιση.⁽²³⁾

Αντιβιοτικά: Όταν στη κλινική εικόνα υπάρχει πνευμονία θα πρέπει να θεραπεύεται με βάση τα πρωτόκολλα θεραπείας της πνευμονίας της κοινότητας. Η επιλογή του αντιβιοτικού βασίζεται στις ενδείξεις που έχουμε για την επιδημιολογία των δευτερογενών λοιμώξεων, στην ανθεκτικότητα και την επάρκεια φαρμάκων σε

κάθε περιοχή. Για το H1N1 τα μικρόβια που απομονώθηκαν στις συνλοίμωξεις ήταν ο πνευμονιόκοκκος και ο σταφυλόκοκκος (aureus).⁽²³⁾

Εμβόλια: Μια από τις πιο σημαντικές δράσεις του ΠΟΥ κατά τη διάρκεια πανδημίας αποτελεί η επιλογή του πανδημικού στελέχους από το οποίο θα παρασκευαστεί το εμβόλιο καθώς και ο καθορισμός του σωστού χρόνου που θα ξεκινήσει η παραγωγή του. Ήδη, με αφορμή την επιδημία του ιού H5N1, ο ΠΟΥ δύο φορές το χρόνο καθορίζει τη σύσταση του εμβολίου έναντι της εποχιακής γρίπης. Αυτή η διαδικασία γίνεται με τη συνεργασία του Κεντρικού Εργαστηρίου του ΠΟΥ για τη γρίπη (WHO collaborating Center for influenza) και των Εθνικών Κέντρων για την Επιτήρηση της γρίπης κάθε κράτους. Οι συστάσεις για την παραγωγή και τη διαθεσιμότητα των εμβολίων ανακοινώνονται σε διεθνείς συναντήσεις και τις ιστοσελίδες του ΠΟΥ και κοινοποιούνται στις φαρμακευτικές βιομηχανίες. Όταν πια αποδειχθεί ότι ο νέος υπότυπος του ιού μπορεί να μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο, ο ΠΟΥ κινητοποιεί την παραγωγή του εμβολίου για το πανδημικό στέλεχος.

Το εμβόλιο για το στέλεχος του νέου ιού H₁N₁ βρίσκεται στη διαδικασία της παρασκευής και των κλινικών δοκιμών από την εταιρία Novartis υπό την καθοδήγηση του CDC και του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Θεωρείται ότι θα είναι έτοιμο για χορήγηση στον πληθυσμό στο τέλος του 2009. Ερωτήματα προκύπτουν σχετικά με την επάρκεια των εμβολίων για να καλύψουν τις παγκόσμιες ανάγκες.

Το ήδη κυκλοφορούν εμβόλιο της εποχιακής γρίπης συνιστάται να γίνεται σε συνδυασμό με το εμβόλιο του πνευμονιόκοκκου για να μειώνεται η πιθανότητα εμφάνισης ενός άλλου νέου στελέχους (στη περίπτωση συνλοίμωξης εποχιακής γρίπης και H₁N₁) αλλά και η πιθανότητα επιπλοκής με μικροβιακή πνευμονία. Μια δόση είναι αρκετή για τις ηλικίες μεγαλύτερες των 9 ετών, ενώ απαιτούνται δύο δόσεις για τις ηλικίες 6 μηνών – 9 ετών με μεσοδιάστημα ενός μήνα. Ενδεχομένως θα χρειάζονται δύο δόσεις για ανοσοποίηση από το εμβόλιο έναντι του πανδημικού στελέχους.⁽²⁴⁾

Με δεδομένο τη δυνατότητα γρήγορης διασποράς του ιού σε περίοδο πανδημίας αλλά και του απαιτούμενου χρόνου για την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων εμβολίου δημιουργούνται προβληματισμοί, όπως το πώς θα διατεθεί και σε ποιους θα γίνεται το εμβόλιο του πανδημικού στελέχους, εάν θα γίνεται το εμβόλιο της εποχιακής γρίπης

και πως θα «περιφρουρείται» η εμπορική διάθεση των εμβολίων κ.α. Τα ερωτήματα αυτού του είδους ίσως να δημιουργήσουν κοινωνική αναστάτωση και αντιδράσεις.

(εδώ θα ακολουθήσει το power point)

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Schafer J, Kawaoka Y, Bean W, Suss J, Senne D, Webster R. Origin of the pandemic 1957 H2N2 influenza A virus and the persistence of its possible progenitors in the avian reservoir. *Virology* 1993;194: 781–8.
2. Scholtissek C, Rohde W, Von Hoyningen V, Rott R. On the origin of the human influenza virus subtypes H2N2 and H3N2. *Virology* 1978;87: 13–20.
3. Cox NJ, Subbarao K. Global epidemiology of influenza: past and present. *Annu Rev Med* 2000; 51:407–21.
4. CDC. Outbreak of swine-origin influenza A (H1N1) virus infection Mexico, March–April 2009. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 2009; 58:435–7
5. Soloviyov A, Palacios G, Briese T, Lipkin WI, Rabadan R. *Euro Surveill* 2009 May 28;14(21).
6. Nguyen-Van-Tam JS. Epidemiology of influenza. In: Nicholson KG, Webster RG, Hay AJ, (eds) *Textbook of influenza*. Oxford: Blackwell Science, 1998, pp 181–206
7. Update: novel influenza A(H1N1) virus infection – worldwide May 6, 2009. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 2009 58(17):453–458
8. Hospitalized patients with novel influenza A(H1N1) virus infection—California, April–May, 2009. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 2009 58
9. Novel Swine –Origin Influenza A(H1N1) virus in Humans. *New England Journal of Medicine*, 2009, 361,7 May 2009.
10. Novel influenza A(H1N1) virus infections in three pregnant women – United States, April – May 2009 *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 2009 58
11. Human infection with new influenza A(H1N1) virus :clinical observations from Mexico and other affected countries, May 2009.

12. Interim Guidance for Clinicians of Identifying and Caring for Patients with Swine-Origin Influenza A(H1N1) virus Infection.CDC, May 4 2009. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.cdc.gov/h1n1flu/ προσπελάστηκε 7/7/2009
13. Control of Communicable Diseases Manual 18 th Ed (2005)
14. WHO consultation on priority public health interventions before and during an influenza pandemic Geneva, Switzerland 16-18 March 2004
15. Pandemic Influenza Preparedness and Response. A WHO Guidance Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.who.int/csr/diseases/influenza προσπελάστηκε 2/7/2009
16. Τζ.Κουρέα – Κρεμαστινού. Δημόσια Υγεία Θεωρία Πράξη Πολιτικές. Τεχνόγραμμα Αθήνα 2007.
17. Global surveillance during an influenza pandemic. WHO 2009 Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.who.int/csr/ προσπελάστηκε 2/7/2009
18. Assuming a PHEIC has been determined to be occurring as defined by IHR(2005)
19. The epidemiology of influenza. Occup Med 2002 Aug;52(5):241-7
20. EU shipsan trainet newsletter Issue 3 –June 2009
21. CDC.Outbreak Notice. Novel H1N1 Flu: Global Situation June 24,2009-07-08
22. CDC. Antiviral Drugs and H1N1 Flu. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.cdc.gov/h1n1flu/antiviral.htm προσπελάστηκε 24/6/2009
23. Clinical management of human infection with avian influenza A (H5N1)WHO Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.who.int/csr/disease/avian_influenza/ προσπελάστηκε 8/7/2009
24. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την αντιμετώπιση της πανδημίας γρίπης . ΚΕΕΛ Φεβρουάριος 2005

12.

«Ασφαλιστικό σύστημα: Γυναίκα και ΟΓΑ»

Γεώργιος Κουτρουμάνης, Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

Είναι μεγάλη μου τιμή που βρίσκομαι εδώ προσκεκλημένος σας για να μιλήσουμε για ένα σημαντικό θέμα που αφορά βεβαίως και τις αγρότισσες και τους αγρότες αλλά και όλους τους Έλληνες πολίτες. Γιατί το ασφαλιστικό, η κοινωνική ασφάλιση, είναι ένας από τους σημαντικότερους θεσμούς, είναι κεντρικός πυλώνας του κοινωνικού κράτους, έτσι εμείς τον αντιμετωπίζουμε και πρέπει να δώσουμε λύση στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει το σύστημα, για να αισθάνονται ασφαλείς όχι μόνο οι σημερινές γενιές, αλλά και οι επόμενες.

Χθες η κυβέρνηση άνοιξε το διάλογο για το ασφαλιστικό. Στην πραγματικότητα το ασφαλιστικό είναι ένα θέμα, ένα ζήτημα μόνιμα ανοιχτό, που χρειάζεται συνεχώς παρακολούθηση για να μπορεί να ενισχύεται το σύστημα και να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις του. Ανοίξαμε λοιπόν χθες το διάλογο και πιστεύουμε ότι έγινε το πρώτο βήμα σε μια λογική συναίνεσης και συναντίληψης, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την αναγκαιότητα να συζητήσουμε για ένα κορυφαίο θέμα, που ο ίδιος ο πρωθυπουργός έχει χαρακτηρίσει εθνικό.

Είναι γεγονός ότι στο άνοιγμα του ασφαλιστικού ακούστηκαν πολλά. Ακούστηκε για παράδειγμα ότι ανοίγει αυτό το κορυφαίο ζήτημα μετά από πίεση των Βρυξελλών, έτσι ώστε να πάμε σε ένα νέο σύστημα με ριζικές αλλαγές στα όρια ηλικίας ενδεχομένως συνταξιοδότησης, στο τρόπο υπολογισμού των συντάξεων, γενικώς στα δικαιώματα των εργαζομένων. Ακούστηκε ότι θα υπάρξουν ανατροπές στα δικαιώματα δημιουργώντας ένα κλίμα ανησυχίας και αβεβαιότητας στους πολίτες, που πρέπει να παρατηρήσω ότι στο σύνολό τους παρακολουθούν με πολύ ενδιαφέρον αυτό το θέμα.

Πρέπει να πω ότι τίποτα από αυτά δεν συμβαίνει, ότι δεν άνοιξε το ασφαλιστικό επειδή πίεσαν οι Βρυξέλλες και δεν άνοιξε για να ανατρέψουμε τα δικαιώματα των εργαζομένων. Άνοιξε γιατί υπάρχουν προβλήματα. Άνοιξε γιατί μόλις αναλάβαμε τα καθήκοντά μας διαπιστώσαμε ότι μέχρι το τέλος του χρόνου θα χρειαζόμασταν περίπου 2 δισεκατομμύρια ευρώ για να καλυφθούν οι ανάγκες των ταμείων. Άνοιξε γιατί τα έσοδα των ταμείων παρουσιάζουν μια σημαντική υποχώρηση και οι δαπάνες αυξάνονται από χρόνο σε χρόνο με ρυθμούς έξω από κάθε λογική. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια με ευθύνη της προηγούμενης κυβέρνησης τα προβλήματα

επιδεινωθήκαν και αυτό δεν το λέμε εμείς, το λέμε με στοιχεία, το λένε τα χρέη που έχουν συσσωρευτεί, το λένε τα ελλείμματα, και γενικότερα η κατάσταση που αντιμετωπίζουν σήμερα τα ταμεία, μετά και τις ενοποιήσεις που έγιναν. Επομένως για μια υπεύθυνη κυβέρνηση, όπως πιστεύουμε ότι είμαστε, είναι ένα θέμα πρώτης προτεραιότητας που οφείλουμε να το αντιμετωπίσουμε, έτσι ώστε να αποκατασταθεί και πάλι κλίμα αισιοδοξίας και ασφάλειας για ένα θεσμό που αποτελεί, όπως είπα, έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες του κοινωνικού κράτους στη χώρα μας.

Ήμασταν λοιπόν υποχρεωμένοι να συζητήσουμε αυτό το μεγάλο θέμα, χωρίς να σημαίνει ότι θα ακολουθήσουμε τις κλασσικές συνταγές. Τα κλισέ που βλέπει κανείς σε μια τέτοια συζήτηση για το ασφαλιστικό είναι πολύ συγκεκριμένα. Δηλαδή, όταν μιλάς για το ασφαλιστικό, το πρώτο πράγμα που ακούς σε αυτή τη χώρα είναι «άρα μιλάμε για τα όρια ηλικίας και πόσο θα αυξηθούν», το δεύτερο είναι «πόσο θα μειωθούν οι συντάξεις» και το τρίτο είναι «πόσο θα αυξηθούν οι εισφορές». Τα προβλήματα του ασφαλιστικού στη χώρα μας δεν είναι ούτε τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, ούτε το ύψος των συντάξεων, ούτε το ύψος των εισφορών, γιατί έχουμε φτάσει σε επίπεδα που δεν υπάρχουν περιθώρια να κάνεις οποιοδήποτε διορθώσεις και να έχεις οφέλη μέσα από την αλλαγή αυτών των παραμέτρων. Τα προβλήματα είναι σημαντικότερα και έχουν να κάνουν βεβαίως με τις εισροές, με τα έσοδα του συστήματος.

Στη χθεσινή συνάντηση με τους εκπροσώπους των εργοδοτικών οργανώσεων, όπως ΓΕΣΕΒΕ, ΕΣΕΕ, ΣΕΒ και άλλους, συζητήσαμε ότι ο ΟΓΑ, όπως και ο ΟΑΕΕ, έχουν ένα από τα υψηλότερα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης. Μάλιστα το πραγματικό μέσο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης που είχαμε τον προηγούμενο χρόνο για τον ΟΑΕΕ, το αναφέρω τώρα ως παράδειγμα, ήταν στα εξήντα τέσσερα μισό. Είναι ένα ταμείο δηλαδή με πολύ υψηλό όριο ηλικίας συνταξιοδότησης, ένα ταμείο με χαμηλό επίπεδο συντάξεων ειδικά για τα ταμεία των αυτοκινητιστών και των εμπόρων, ένα ταμείο με υψηλές εισφορές. Και σήμερα αυτό το ταμείο είναι το πιο προβληματικό. Γιατί είναι προβληματικό; Γιατί το 30% των ασφαλισμένων δεν καταβάλλει τις εισφορές του. Γιατί οι δαπάνες αυξάνονται από χρόνο σε χρόνο με ρυθμούς της τάξης του 15 και του 20%. Και αν πάρουμε τις φαρμακευτικές δαπάνες, εκεί θα δούμε ότι η αύξηση είναι πολύ μεγαλύτερη. Υπήρξε και περίοδος από το 2006 μέχρι το 2007, δηλαδή το χρόνο αυτό, τα δύο αυτά χρόνια, είχαμε μια αύξηση της τάξης του 30 – 35%.

Επομένως τα προβλήματα στο ασφαλιστικό έχουν να κάνουν με πολύ σοβαρότερα πράγματα από τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης. Σε αυτό το πεδίο ξεκινήσαμε από την πρώτη μέρα γιατί δεν περιμένουμε ούτε ο διάλογος να γίνει, ούτε να εξαντληθεί αυτός ο διάλογος και να βγουν τα πορίσματα άμεσα.

Για αυτό ανοίξαμε το θέμα της φαρμακευτικής περίθαλψης από την πρώτη μέρα και από τις αρχές του χρόνου θα έχουμε τη δυνατότητα να έχουμε τα πρώτα αποτελέσματα δηλαδή όχι την μείωση, την περιστολή της φαρμακευτικής δαπάνης για αυτό που έχει ανάγκη ο πολίτης, αλλά τον περιορισμό της σπατάλης που γίνεται και όλες οι πλευρές ξέρουν πολύ καλά ότι η αύξηση αυτών των δαπανών δεν οφείλεται στην καλύτερη περίθαλψη, οφείλεται δυστυχώς στη μεγάλη σπατάλη που γίνεται στο συγκεκριμένο τομέα. Επομένως πρώτη προτεραιότητα ήταν και είναι να υπάρξει έλεγχος αυτών των δαπανών, από τον οποίο έλεγχο περιμένουμε μέσα στο χρόνο να έχουμε ένα όφελος για όλα τα ταμεία περίπου οχτακόσια εκατομμύρια ευρώ.

Ταυτόχρονα ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα, μια μεγάλη πληγή που αντιμετωπίζει το ασφαλιστικό σύστημα είναι η εισφοροδιαφυγή, και για αυτό το λόγο ξεκινήσαμε ήδη ελέγχους, για να αντιμετωπίσουμε το τεράστιο αυτό πρόβλημα.

Μας ρωτούν εφόσον αυτά είναι τα προβλήματα, γιατί κάνετε το διάλογο για το ασφαλιστικό; Η απάντηση είναι απλή. Ότι η περιστολή της εισφοροδιαφυγής ή ο έλεγχος των δαπανών δεν είναι τα μόνα πράγματα που πρέπει να γίνουν για το ασφαλιστικό μιας χώρας, γιατί δεν βλέπουμε το ασφαλιστικό σαν ένα ζήτημα των επόμενων τριών, τεσσάρων ή πέντε χρόνων αλλά όπως είπα στην αρχή σαν ένα ζήτημα σημαντικό, σαν ένα εθνικό θέμα, που αφορά και τις σημερινές αλλά και τις επόμενες γενιές. Επομένως για αυτό μιλήσαμε για δομικές αλλαγές που χρειάζεται το σύστημα για να μπορέσει να αντέξει, να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του, να μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του όχι μόνο μέχρι το 2015 που λένε οι μελέτες ή το 2020 σύμφωνα με άλλους μελετητές, αλλά σε βάθος χρόνου βέβαια για να περιοριστεί το δημοσιονομικό κόστος που έχει η χώρα, γιατί πέρα από την κοινωνική διάσταση, που είναι η βασική και η θεμελιώδης αρχή με την οποία εμείς βλέπουμε το ασφαλιστικό, υπάρχει και η δημοσιονομική διάσταση, τα οικονομικά δηλαδή των ταμείων. Και εδώ πρέπει να πούμε ότι η χρηματοδότηση του συστήματος δεν έχει να κάνει μόνο με το κράτος, έχει να κάνει και με την αυτοχρηματοδότηση του συστήματος, που πρέπει να ενισχυθεί για να μπορέσουν τα πράγματα να ισορροπήσουν.

Για αυτό λοιπόν θέλουμε έναν διάλογο ειλικρινή, ουσιαστικό, που θα καταλήξει σε αποτελέσματα, για αυτό προσδιορίσαμε το χρονοδιάγραμμα μέχρι το τέλος Απριλίου για να έχουμε τις θέσεις και των κοινωνικών εταίρων, για να προχωρήσουμε και στον κοινοβουλευτικό διάλογο έτσι ώστε όλες οι πλευρές να εκφράσουν τις απόψεις τους με υπευθυνότητα για αυτό το πολύ σημαντικό ζήτημα.

Μιλούμε για το ασφαλιστικό σύστημα και ο ΟΓΑ από το 1998 είναι μέσα στο ασφαλιστικό σύστημα. Μέχρι τότε ο ΟΓΑ ήταν ένας φορέας προνοιακού χαρακτήρα, που έδινε συντάξεις, που και σήμερα με όλες τις αυξήσεις, θα ήταν της τάξης των τριακοσίων τριάντα με τετρακοσίων εξήντα ευρώ μετά την αύξηση. Εντάξαμε το 1998, με την μετατροπή του ΟΓΑ σε ταμείο κύριας ασφάλισης, τους αγρότες ισότιμα στο σύστημα και αυτό ήταν απόλυτα αναγκαίο γιατί έμενε μέχρι εκείνη τη στιγμή ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού εκτός ασφαλιστικού συστήματος. Επομένως σήμερα οι αγρότες είναι ισότιμοι στο ασφαλιστικό σύστημα· μάλιστα η πολιτεία, αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα της αγρότισσας και του αγρότη σε σχέση με το επάγγελμα το συγκεκριμένο, θεσμοθέτησε εισφορά διπλάσια από εκείνη που προβλέπεται για τον ασφαλισμένο. Δηλαδή, για κάθε ένα ευρώ που πληρώνει η αγρότισσα και ο αγρότης για την ασφάλισή του στον ΟΓΑ, το δημόσιο συμμετέχει με δύο ευρώ προκειμένου να δημιουργηθεί ένα σύστημα βιώσιμο που θα δίνει καλύτερες παροχές καλύτερες συντάξεις.

Δημιουργήσαμε και αναπτύχθηκε και τα προηγούμενα χρόνια η Αγροτική Εστία, που είναι και αυτός ένας σημαντικός θεσμός μέσα στον ΟΓΑ. Παράλληλα δεσμευτήκαμε να υπάρξει μια αναπροσαρμογή και βελτίωση τόσο των αγροτικών συντάξεων όσο και των συντάξεων των ανασφάλιστων που παίρνουν συντάξεις μέσα από τον ΟΓΑ, έτσι ώστε να διαμορφωθεί η σύνταξη στα πεντακόσια πενήντα ευρώ σταδιακά για τον μεμονωμένο συνταξιούχο και στα εννιακόσια πενήντα ευρώ για το ζευγάρι των συνταξιούχων.

Το πρώτο βήμα έγινε από τον πρώτο μήνα που αναλάβαμε ως κυβέρνηση. Δώσαμε αύξηση στις αγρότισσες και στους αγρότες συνταξιούχους τριάντα ευρώ αναδρομικά από την 1^η Οκτωβρίου και είκοσι ευρώ προβλέπεται να δοθούν από την 1^η Ιουλίου του 2010.

Παράλληλα με την πολιτική αναδιανομής που είχαμε υποσχεθεί και την κάνουμε πράξη μετά τις εκλογές όχι στο σύνολό της αλλά στο πρώτο βήμα που έγινε, εντάξαμε και τους συνταξιούχους του ΟΓΑ στη συντριπτική τους πλειοψηφία αλλά

και τους ενεργούς αγρότες και αγρότισσες στο επίδομα, στην έκτακτη οικονομική ενίσχυση όπως τη λέμε.

Φίλες και φίλοι πρέπει να πω ότι ο σχεδιασμός μας για τον ΟΓΑ προβλέπει αλλαγές και βελτιώσεις στο υπάρχον σύστημα. Υπάρχει μια σημαντική στρέβλωση που έχει δημιουργηθεί, γιατί το σύστημα δεν παρακολουθήθηκε όπως θα έπρεπε, με αποτέλεσμα σήμερα να συμβαίνει το εξής παράδοξο, φαινομενικά παράδοξο τουλάχιστον: να έχουμε συνταξιούχο του 2009 ή θα έχουμε το 2010, που μπορεί να έχει σύνταξη μικρότερη από εκείνη τη σύνταξη που πήρε κάποιος το 2000 και με τις προσαυξήσεις μπορεί να έχει φτάσει σε μεγαλύτερο επίπεδο από αυτό που θα δοθεί με τις συντάξεις του 2009 ή του 2010.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ενώ η σύνταξη η βασική αυξήθηκε, η σύνταξη που αναλογεί στην κύρια ασφάλιση και στην πρόσθετη αυξήθηκε με πολύ μικρότερο ποσοστό με αποτέλεσμα αυτή τη στιγμή όντως εκείνος που πλήρωσε περισσότερα να το πω απλά, να μη παίρνει την ανάλογη σύνταξη. Επειδή το σύστημα πρέπει να είναι δίκαιο και ο ΟΓΑ πρέπει να λειτουργεί στα πλαίσια μιας τέτοιας φιλοσοφίας και πρακτικής, δηλαδή πληρώνω περισσότερα, πρέπει να παίρνω και περισσότερα, θα γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις έτσι ώστε να μπορέσουμε να διορθώσουμε το πρόβλημα, να σταματήσει να υπάρχει αυτή η στρέβλωση και αυτή η αδικία.

Κυρίες και κύριοι, είναι γεγονός ότι η χώρα μας διανύει μία από τις δυσκολότερες περιόδους της σύγχρονης ιστορίας της. Τα προβλήματα είναι μεγάλα. Η διεθνής οικονομική κρίση ήρθε να συναντηθεί με τη δική μας κρίση, με την κρίση που τα προηγούμενα χρόνια στη χώρα μας ξέρουμε ότι ήταν ιδιαίτερα έντονη. Αυτή η κατάσταση έχει οδηγήσει στα σημερινά προβλήματα, που ζούμε σε πολλά επίπεδα. Αυτό δεν το λέμε για να πούμε ότι παραλάβαμε μια Ελλάδα σε πολύ άσχημη κατάσταση. Είναι η Ελλάδα σε πολύ άσχημη κατάσταση. Όμως φιλοδοξούμε, και αυτό υποσχθήκαμε στον ελληνικό λαό και για αυτό μας εμπιστεύθηκε, φιλοδοξούμε αυτή η χώρα να αλλάξει πορεία και να βρει ξανά το δρόμο της ανάπτυξης, της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής. Να βρει αυτή την πορεία που αξίζει ο τόπος, να βρει αυτή την πορεία που θέλουν οι πολίτες αυτής της χώρας. Ξεκινήσαμε ήδη τα πρώτα βήματα. Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια. Εκείνο που μπορούμε να σας υποσχεθούμε είναι ότι θα δώσουμε όλοι τον καλύτερό μας εαυτό, για να μπορέσει αυτή η χώρα να μπει σε αυτή τη νέα πορεία, για να αισθανόμαστε και πάλι υπερήφανοι για να αισθανόμαστε ασφαλείς, για να μπορούμε να δημιουργήσουμε.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

13.

Συμπεράσματα και Λήξη των Εργασιών της Ημερίδας της 27^{ης} Νοεμβρίου

Κωνσταντίνος Αποστολόπουλος, Καθηγητής Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (Ι.Σ.Ε.Ε.Μ.)

Στην τρίτη και τελευταία ενότητα της ημερίδας, μετά την εισήγηση του Υφυπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης κ. Γεωργίου Κουτρουμάνου, έγιναν οι τοποθετήσεις των συνέδρων-αγροτισσών, οπότε και εφάνη το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το θέμα της ημερίδας και η αναγκαιότητα για ισχυρές κοινωνικές υποστηρικτικές δομές της Πολιτείας προς όφελος της Ελληνίδας Αγρότισσας και της Ελληνικής Αγροτικής Οικογένειας, γενικότερα.

Η συζήτηση περιεστράφη, αρχικά, στο ασφαλιστικό σύστημα και ειδικότερα στον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων, καθώς και στις Υπηρεσίες Υγείας και Προστασίας της Οικογένειας. Επαληθεύτηκε, έτσι, η ορθή επιλογή της όλης θεματολογίας της ημερίδας και δόθηκε η ευκαιρία για μία συνοπτική και εμπειριστατωμένη διατύπωση ορισμένων βασικών συμπερασμάτων:

1. Οι Ελληνίδες Αγρότισσες, με πρωτοβουλία της Διεύθυνσης της Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας, είχαν ακόμη μία φορά τη δυνατότητα συνάντησής τους για ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων και μάλιστα σε ένα θέμα ιδιαίτερα επίκαιρο, όπως είναι οι κοινωνικοί θεσμοί και οι κοινωνικές δομές μιας ευνομούμενης Πολιτείας με στόχο τη στήριξη της γυναίκας της υπαίθρου.
2. Το γυναικείο αγροτοσυνεταιριστικό κίνημα έχει εδραιωθεί στη συνείδηση της Ελληνίδας Αγρότισσας και γίνεται γνωστό στο σύνολο της ελληνικής υπαίθρου για τα καρποφόρα αποτελέσματά του.
3. Η γυναικεία επιχειρηματικότητα στην ύπαιθρο της χώρας, μετά την εφαρμογή σωρείας ευρωπαϊκών προγραμμάτων και εκπαιδεύσεων από τη Διεύθυνση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας, αποτελεί σήμερα απτή πραγματικότητα.
4. Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα τόσο της 3^{ης} όσο και της 4^{ης} Προγραμματικής Περιόδου φαίνεται ότι αξιοποιήθηκαν, αλλά και αξιοποιούνται από τις Ελληνίδες Αγρότισσες.
5. Με τη βελτίωση του Οικογενειακού Αγροτικού Εισοδήματος, επισημαίνεται η αναγκαιότητα για υγεία και ποιότητα ζωής του γυναικείου πληθυσμού της ελληνικής υπαίθρου, καθώς και ο ρόλος της Ελληνίδας Αγρότισσας για προώθηση διατροφικών συνηθειών μέσα και έξω από την αγροτική οικογένεια.

6. Με αφορμή την πανδημία της νέας γρίπης (H₁N₁), έγινε, για πρώτη φορά σε συνάντηση των Ελληνίδων Αγροτισσών, συζήτηση για διαχείριση κρίσεων σε θέματα υγείας και αναδείχθηκε ο ρόλος της γυναίκας της υπαίθρου στη διαχείριση αυτή.
7. Επισημάνθηκε η έντονη παρουσία των εκπροσώπων της Πολιτείας και των συναρμόδιων φορέων, με σκοπό την ενίσχυση και κοινωνική στήριξη της Ελληνίδας Αγρότισσας, δεδομένου ότι στις τοποθετήσεις των κυριών-συνέδρων, καθώς και στη συζήτηση και τη διατύπωση των συμπερασμάτων παρίστατο, για πρώτη φορά, ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, και συγκεκριμένα η Υπουργός κ. Κατερίνα Μπατζελή, ο Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης κ. Γεώργιος Κουτρουμάνης και ο οικείος Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Ανδρέας Κατζηλάκης.
8. Διαπιστώθηκε ότι ωρίμασε πλέον η ιδέα για ενεργοποίηση του Β/θμιου Συνεταιριστικού Οργάνου των γυναικείων αγροτικών συνεταιρισμών και η ένταξη σε αυτό και των λοιπών ενεργών Α/θμιων οργάνων, εκπρόσωποι των οποίων έλαβαν μέρος στην πανελλήνια συνάντηση των Ελληνίδων Αγροτισσών.
9. Επισημάνθηκε ότι η εν λόγω Πανελλήνια Συνάντηση των Ελληνίδων Αγροτισσών, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας της Αγρότισσας, αποτελεί πλέον θεσμό για τη χώρα μας και το σύνολο των συμμετασχουσών αγροτισσών εξήρε την επιτυχή πρωτοβουλία της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
10. Με τη λήξη των εργασιών της ημερίδας κοινή ήταν η διαπίστωση ότι μία ακόμη συνάντηση των Ελληνίδων Αγροτισσών στέφθηκε από επιτυχία και οι γυναίκες-σύνεδροι αντάλλαξαν ευχές, τηλέφωνα και προπάντων απόψεις και σκέψεις, μέχρι την επόμενη Πανελλήνια Συνάντηση, σε κάποιο άλλο όμορφο μέρος της χώρας μας, το φθινόπωρο του 2010.

Εκδόσεις: Διεύθυνση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας

Επιμέλεια Ύλης: Διεύθυνση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας

(Αθήνα 2009)

(Κάτω κάτω στο εξωτερικό του οπισθόφυλλου)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ